

TRIMITAS

**PRATYBOS.
MŪŠIS MIESTE**

9771392475004

1,99 €

TAVO KALIBRO UNIVERSITETAS

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO LIETUVOS KARO AKADEMIJA

NEMOKAMOS STUDIJOS

LEITENANTO LAIPSNIS

BAKALAURO DIPLOMAS

STIPENDIJA IR KARIŲ SOCIALINĖS GARANTIJOS

GARANTUOTA DARBO VIETA

www.lka.lt

+370 682 31072

lka.atranka@mil.lt

©„Trimitas“, 2021
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753

Autorių dėmesiui – medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 10 dienos imtinai!

Vyr. redaktorė Dovilė Pukertaitė
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas Greta Janutytė, Paulius Budrikis (CRITICAL)
Maketas Greta Janutytė

Redakcijos kolegija:
Dovilė Pukertaitė (LŠS viešųjų ryšių specialistė)
Tadas Venskūnas (LŠS vado pavaduotojas, jaunujų šaulių vadas)
Irena Šalaviejiienė (LŠS išeivijoje šaulė)
Gražvydas Zulanus (CV narys)
Skaidrilė Grigaitė-Mockevičienė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė, CV narė)
Gediminas Jankus (CV narys)
Edgaras Diržius (CV narys)

Atstovai užsienyje: LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus
Torontas (Kanada) V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

Viršelio autorė: Karolina Savickytė

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
facebook.com/sauliusajunga.lt

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

2021 m. Nr.6 (1346)
Tiražas 1500 egz.

Išleidžiamas
paskutinę kiekvieno
mėnesio savaitę.

ŠIAME NUMERYJE:

- 2 **LŠS KRONIKA.** Šauliai ir muziejus tęsia bendradarbiavimą
- 3 **ATMINTIS IR PAGARBA.** Gedulo ir Vilties dieną pagerbtas tremtinių atminimas
- 4 **ŠAULIŠKA INICIATYVA.** Ištesėtas pažadas – atkurta kuopos vėliava | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 5 **IMPRESIJA.** Kaip gėriau kavą Vakcinavimo centre | VALDAS KILPYS
- 6 **MŪŠIS MIESTE.** Komendantinės šaulių pratybos – kastuvus, kūjis ir meistraujančios rankos | KAROLINA SAVICKYTĖ
- 9 **MŪŠIS MIESTE.** Bendros šaulių ir karių savanorių pratybos „Mūšis mieste“: laimėjo draugystė | VALDAS KILPYS
- 12 **TECHNOLOGIJOS.** Mūšis mieste. Kaip „raudonieji“ naudojo dronus | KĘSTUTIS ŠČEVINSKAS
- 14 **VARŽYBOS.** Vyko šaudymo varžybos, taikliausi – vilniškiai | VALDAS KILPYS
- 15 **IŠMOKTOS PANOKOS.** Kaip saugiai kūrenti laužą | GABRIELIUS E. KLIMENKA, EDUARDAS KLIMENKA
- 18 **VIENTAS IŠ MŪSŲ.** Sveikame kūne – sveika siela ir tvirta valia | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 20 **LAISVĖS VARDAN.** 1941-ųjų birželio sukilimas ir eksponatas, kuris netelpa į vitriną | GRETA KUČINSKAITĖ
- 22 **VALIA PRIEŠINTIS.** Pilietinio pasipriešinimo abėcėlė – kaip kovoti be ginklų? | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 26 **GINKLO BROLIAI.** Savęs atradimas – unikalus iššūkis | KAROLIS VALICKAS
- 28 **PAŽINK PASAULĮ.** Terorizmas ir civilinė aviacija: Entebės atvejis | VALDAS KILPYS
- 30 **GINKLAS.** Mandau – galvų medžioklei skirtas dajakų kardas | POVILAS BARTAIŠIS
- 34 **ĮDOMIOJI ISTORIJA.** Spaudos antys purpsėjo ir tarpukario Lietuvoje | BIRUTĖ MALAŠKEVIČIŪTĖ
- 38 **IŠ AUTOMOBILIŲ ISTORIJOS.** Ateities automobiliai. Vandeniliu varomi automobiliai. I dalis | JONAS RINKEVIČIUS
- 42 **LAUKO VIRTUVĖ.** Ispaniška sriuba | VYTARAS RADZEVIČIUS
- 44 **GALVOSŪKIS.** Kryžiažodis „Trumpiausia naktis“. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą | KASTYTIS STUMBRYŠ

Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone. Rankraščiai negrąžinami ir neregistruojami.

Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuve.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Projektą „Valstybė ir asmuo: universalių sprendimų link“ (straipsniai „Sveikame kūne – sveika siela ir tvirta valia“) remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas.

2021 m. skirta 3 500 eurų.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

ŠAULIAI IR MUZIEJUS TĘSIA BENDRADARBIAVIMĄ

1

Antano Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus kartu su Lietuvos šaulių sąjunga drauge ugdytų jaunimo pilietiškumą, tautinę savimonę ir puoselės istorinę atmintį.

1

„Trimito“ informacija

Nacionalinio M. K. Čiurlionio muziejaus Antano Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus ir Lietuvos šaulių sąjunga birželio 11 dieną pasirašė bendradarbiavimo sutartį. Abi institucijos sutarė drauge ugdyti jaunimo patriotiškumą, pilietiškumą, tautinę savimonę, saugoti ir puoselėti istorinę atmintį, aktyviai dalyvauti viena kitos veiklose.

1

Diena, kai prie dailininko profesoriaus Antano Žmuidzinavičiaus rašomojo stalo buvo pasirašyta sutartis, sutapo su asmeninės jubiliejinės parodos muziejuje atidarymu, mat šiemet minimos A. Žmuidzinavičiaus 145-osios gimimo ir 55-osios mirties metinės.

„Nors dailininko gimtadienį švęsime spalio 31 dieną, dėl saugumo ir norėdami visus pradžiuginti sielą šildančia jo tapyba skubėjome parengti jubiliejinę parodą „Antanas Žmuidzinavičius (1876–1966). Retrospektyva“, kuri lankytojų lauks visą vasarą“, – sakė A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejaus vadovė Jurgita Rimkutė-Vainiuvienė.

LŠS vadas plk. Albertas Dapkus pasidžiaugė, kad šauliai ir muziejaus darbuotojai puoselėja tas pačias tradicijas: patriotiškumą, pilietiškumą, tautinę savimonę. „Tai mus vienija ir suartina prasmingiems darbams drauge tarnaujant Tėvynei“, – sakė šaulių vadas.

Žymus tapytojas peizažistas A. Žmuidzinavičius svarbus ne tik dailės,

bet ir šaulių sąjungos istorijai. Menininkas buvo aktyvus visuomenininkas, pedagogas, pirmosios lietuvių dailės parodos rengėjas, Lietuvių dailės draugijos pirmininkas, skautas, keliautojas. Jis prisidėjo prie Lietuvos šaulių sąjungos kūrimo, organizavimo ir plėtė Sąjungos veiklą. 1929 metais buvo išrinktas LŠS Centro valdybos pirmininku ir Sąjungai vadovavo iki 1934 metų lapkričio 30 dienos. 1929 ir 1931–1934 metais tapo šaulių žurnalo „Trimitas“ atsakinguoju redaktoriumi, jo iniciatyva kiekvieną savaitę buvo transliuojama pusvalandžio trukmės šaulių radijo laida. 1922 metais Sąjunga delegavo A. Žmuidzinavičių į Jungtines Amerikos Valstijas steigti šaulių rėmėjų būrius ir rinkti paramą. A. Žmuidzinavičiui talkinant įkurti 87 rėmėjų būriai. 1931 metais apdovanotas Šaulių žvaigždės ordinu.

Šaulių sąjunga ir muziejus bendradarbiauja ne vienus metus. Praėjusį rudenį pasibaigus sutarčiai bei pandemijai apribojus daugelį veiklų šiemet nutarta bičiulystę bei veiklą tęsti drauge. x

GEDULO IR VILTIES DIENĄ PAGERBTAS TREMTINIŲ ATMINIMAS

1

2

„Trimito“ informacija

Birželio 14 dieną minima Gedulo ir Vilties diena. Lietuvos šaulių sąjungos nariai prisiminė ir pagerbė ištremtus, mirusius ir žuvusius amžinojo įšalo žemėje, Sibire. Šauliai ir jaunieji šauliai dalyvavo šv. mišiose, uždegė žvakučių prie atminimo paminklų, žuvusiuosius pagerbė tylos minute.

Jau šeštus metus paeiliui projekto „Misija Sibiras“ organizuojama akcija „Ištark, Išgirk, Išsaugok“ šiais metais vėl sujungė visus lietuvius. Šauliai kartu su kitais tautiečiais visoje Lietuvoje tiek virtualiai, tiek gyvai renginiuose skaitė tremtinių, politinių kalinių vardus, pavardes bei likimus. Šiais metais buvo įgarsinta apie 20 000 vardų ir likimų.

Iš viso per 1940–1953 metų laikotarpį iš Lietuvos į Sibirą buvo ištremta daugiau nei 131 000 žmonių, iš kurių apie 50 000 vaikų, dar apie 156 000 lietuvių buvo įkalinta. Dalies jų likimai nėra žinomi iki šiol. Sibiro platybėse tremtiniai buvo verčiami dirbti įvairius fiziškai sunkius darbus, taip pat juos nuolatos vargino atšiaurios aplinkos sąlygos, kur jiems patiems teko statyti pastoges. x

1. Jaunasis šaulys skaito tremtinių likimus – grįžo, negrįžo, likimas nežinomas.
2. Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės jaunųjų šaulių garbės sargybos skyriaus nariai atiduoda pagarbą tremtiniais prie jiems skirto paminklo.

2

IŠTESĖTAS PAŽADAS – ATKURTA KUOPOS VĖLIAVA

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė

NUOTRAUKA: G. Matulionio 103-iosios kuopos archyvo

Šie metai Druskininkų šauliams svarbūs ne tik dėl to, kad kuopa metų pradžioje minėjo savo įkūrimo metines – 30-metį, bet ir tuo, kad Lietuvos nepriklausomybės pradžioje pasiūta kuopos vėliava, paslaptingai dingusi 2002 metais, buvo vėl atkurta. Ramūnas Šerpatauskas, prieš devynerius metus tapęs kuopos vadu, davė pažadą ne tik sau, bet ir vienam pirmųjų kuopos šaulių, kad vėliava bus atkurta ir Druskininkų šaulių kuopa vėl pakils tarsi Feniksas iš pelenų. Apie beveik dešimtmečio projektą ir galiausiai ištesėtą pažadą kalbamės su kuopos vadu.

Kokia Druskininkų šaulių kuopos kovinės vėliavos istorija? Kodėl ją reikėjo atkurti?

Druskininkų šaulių kuopos kovinė vėliava buvo pasiūta kaip ir daugelio kitų šaulių kuopų ar rinkinių – Lietuvos nepriklausomybės pradžioje – 1991 metais. Tų pačių metų spalio 10 dieną kovinė vėliava buvo pašventinta Druskininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčioje [yra išlikę autentiški videokadrai iš vėliavos šventinimo ir šaulių priesaikos]. 2002 metų kovą Druskininkus ir visą Lietuvos šaulių sąjungą sukrėtė tragiška žinia – mokymų metu, sproguos rankinei granatai F-1, žuvo jaunas šaulys Giedrius Matulionis. Sprogimo banga tuomečius šaulių namus gana stipriai apgriovė, pastatas tapo avarinės būklės, tad šauliai buvo iškelti į bendrabučio rūsyje esančias patalpas Gardino g. Kaip man pasakojo vienas

pirmųjų kuopos šaulių, po vieno ilgojo savaitgalio šauliai, atėję į savo būstinę, rado išlaužtas duris, buvo pavogti asmeniniai šaulių daiktai, taip pat kovinė Druskininkų šaulių kuopos vėliava.

Kada kilo idėja atkurti vėliavą?

Tapęs kuopos vadu iš vieno pirmųjų kuopos šaulių ir sužinojau istoriją apie vėliavos dingimą, tai buvo 2012 metais. Taigi prieš devynerius metus daviau pažadą senam šauliui, jog padarysiu viską, kad dingusi vėliava būtų atkurta. Man asmeniškai tai buvo principo ir garbės reikalas.

Kodėl procesas užtruko beveik dešimtmetį?

Viskas užtruko taip ilgai todėl, kad visų pirma buvo ne taip paprasta rasti, kas galėtų pasiūti vėliavą. Tada kilo klausimas dėl finansų – vis tik kovinės vėliavos kaina nėra tokia maža, todėl reikėjo galvoti, iš kur rasti pinigų jos gamybai. Ir prieš metus vieno pokalbio metu su UAB „Layher Baltic“ generaliniu direktoriumi Viktoru Voroncovu papasakojau apie Druskininkų kuopos istoriją. Verslininkas nė nedvejodamas pasiūlė prisidėti atkuriant kovinę vėliavą ir iš asmeninių lėšų apmokėjo vėliavos gamybos kaštus.

Po ilgų paieškų atradau UAB „Margi Dygsniai“, kurių specializacija būtent tokių vėliavų gamyba, o jų klientai – Lietuvos kariuomenė, policija ir kitos struktūros. Po to kitas klausimas – pinigai, ir čia padėjo jau anksčiau minėtas verslininkas. Tuomet laukė ilgas ir sudėtingas procesas – medžiagos paieška po visą pasaulį ir, kaip sakė įmonės gamybos vadovė, – buvo išbandyta daugiau kaip 5 įvairūs variantai, kol buvo atrasta tai, ko reikia.

Kas pavaizduota Druskininkų kuopos vėliavoje?

Vėliava yra pasiūta iš vilnos, apsiūta aukštos kokybės aukso spalvos šilko kutais. Aversą sudaro – kairiame ir dešiname viršutiniuose kampuose – pasvirusios raidės LŠS, centre – šaulių emblema, kurią sudaro skydas su jame pavaizduotu dvigubu kryžiumi (dar kitaip vadinamu Jogailos kryžiumi), už skydo – sukryžiuotas trimaitis ir ginklas, o emblema juosia ažuolo lapų vainikas]. Virš emblemos puslankiu yra užrašas NEPRIKLAUSOMAI

LIETUVAI, o emblemos apačioje – DRUSKININKŲ ŠAULIŲ KUOPA. Vėliavos reverse – centre raudonos spalvos skyde – Vytis, o visuose keturiuose kampuose – Gedimainių stulpai. Vėliava yra sodrios smaragdinės spalvos.

Kodėl svarbu turėti vėliavą? Kokia jos reikšmė?

Nuo senų senovės vėliava palaikė karių dvasią, jos praradimas būdavo vienas didžiausių moralinių smūgių padaliniui. Vėliavos praradimas – didelė netektis. Lietuvoje karinių dalinių, šaulių vėliavos simbolizuoja žuvusiųjų už Lietuvos laisvę šlovę ir kiekvienam primena šventą pareigą tarnauti Lietuvos Respublikai, negailint jėgų ir gyvybės ginti jos laisvę ir nepriklausomybę.

Vėliava taip pat simbolizuoja vienybę, stiprybę, pasiryžimą ir pasiaukojimą. Todėl kovinės vėliavos atkūrimas buvo ne mažiau svarbus darbas nei pačios kuopos atkūrimas jai subyrėjus po tragiškos nelaimės. Su kovine vėliava Druskininkų šaulių kuopa pakilo tarsi Feniksas iš pelenų. Kovinės vėliavos atkūrimas – tarsi naujas etapas Druskininkų šaulių kuopoje, atgimimas ir naujų iššūkių pradžia. x

Atkurta vėliava kuopos vado rankose.

KAIP GĖRIAUS KAVĄ VAKCINAVIMO CENTRE

1. Šaulių ir paramedikų komanda – pandemijos akivaizdoje išvien jau ne pirmą kartą.

TEKSTAS IR NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

Iš medicina kreizėjančio šaulio Žilvino sužinau, kad Kauno vakcinavimo centre reikalingi savanoriai. Ne tie, kur pirštais baksnoja ir ėjimo kryptį nurodo, o kiek rimtesni, paramedikų pagalbininkai. O, štai čia darbelis kaip tik man, – pagalvoju. Pirštais tegul jaunimas baksnoja, o mes gyvybes gelbėsime, didvyriais būsime...

Pasirenku laiką po pietų. Darbai nudirbti ir šiaip – gyvybes ir Tėvynę geriau gelbėti saulei leidžiantis. Ramiau. Vakcinavimas mūsų miestelyje gerokai įsibėgėjęs, tad po pirmų minučių suprantu, kad nuobodžiauti neteks.

Pirmasis „kontaktas“ – šauni močiutė su megzta kepuraite, kuri šventai įsitikinusi, kad jai bloga. Greitosios medicinos pagalbos paramedikė patikrina kraujospūdį – akurat. Nuo šio momento suvokiau, kad tai ir bus pagrindinė pasiskiepijusį „liga“. Paramedikė Vilma pasakojo, kad per vieną rytinę pamainą nuo aštuntos ryto iki antros dienos pasiskiepijusieji „sulesa“ apie 30–40 piliulių kaptoprilio (toks kraujospūdį numušantis preparatas).

Ką gi, darbas įsisiūbuoja: kišuoši į ausis mobiliojo telefono muziką, įsitaisau gana komfortiškoje kėdėje ir pradedu stebėti aplinką. Kolegė paramedikė užima patogią atsišaudyti padėtį už širmos ir, it kokia katė, susisuka į savo paramedikiškus rūbus, kurių baisiausiai pavydžiu. Nes patogūs, gražūs ir tokie reikšmingi, su užrašais ir smagių spalvų. Tai jums ne šauliškas kamufliažas. Regiu artėjančią jauną moterį, stumiančią rateliuose sėdinčią damą. Įsitaisto praktiškai prieš mūsų kampą, todėl pokalbius tarp šių moterų kuo puikliausiai girdžiu. Sužinau, kad senolė veik šimtametė, nelabai primanti, bet dar guvi, aštrialiežuvi. Kas penkios minutės perklausia anūkės: kur aš? Ką čia veikiam? Dūstu. Anūkė „keršija“ klausinėdama, ar neskauda, kaip jaučiasi, ar neišalko. Toks nesibaigiantis klausimynas trunka gal pusvalandį. Su paramedike stovime vos ne defibriliatorių išsitraukę, bet, regis, mūsų pastangos bergždžios. Anūkė senelę išveža guosdama, kad „jei šią naktį nenumirsit, viskas bus gerai“.

Kuo arčiau saulėlydis – tuo daugiau jaunų žmonių ir mažiau „sergančių“. Ne juokais pradedu nuobodžiauti. Susigalvoju atrakciją: bandyti išvesti procentą laukimo salėje sėdinčių žmonių, kurie nesinaudoja mobiliaisiais telefonais. Vidurkis – apie 1 procentą. Tokiais akį režiančiais geltonai žaliais dažais išdažytos grindys, industrinė Ledo arenos aplinka kuria futuristinį vaizdą: šimtai į šviečiančius ekranėlius nosis

sukišusių čipuotų padarų laukia, kol įsikraus tie po oda įpurkšti įrenginukai ir pagaliau bus galima visa jėga ir malonumu priiminėti 5G.

Nusipurtau. Einu kavos. Virtuvėlėje vaizdas visiškai kitoks: gal penki savanoriai kažką balbatuoja ir juokiasi. Visi tokie faini. Man pasirodžius kiek prityla. „Jūs čia prie paramedikų?“ – paklausia. Aha, atsakau. Tada įtariai nužvelgia uniformą ir pasiteirauja, ar iš darbo atsiuntė. Ne, atsakau, aš irgi savanoris, tik dar ir šaulys. Sienos griūna akimirkiniu. Toks di-i-idelis ir stipriai pasportavęs vaikas (jo darbas – stumdyti neįgalųjų vėžimėlius) juokdamasis plekšnoja man per petį: „A-a, tu irgi karmos taškus renkiesi? Aš jau nebežinau, kur juos kišt reikės.“ Ir šypsosi visi. Įsipilu kavos. Iki pamainos pabaigos tik dvi valandos, o aš dar nė vieno žygdarbio nepadariau. Neramu. x

1

KOMENDANTINĖS ŠAULIŲ PRATYBOS – KASTUVAS, KŪJIS IR MEISTRAUJANČIOS RANKOS

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS:
Karolina Savickytė

Nuo ankstyvo ryto prie Pabradės poligono rikiuojasi dešimtys automobilių, jau pro langus pasimato guvūs seniai matytų brolių ir sesių šaulių veidai – ilgus entuziastingus pokalbius nutraukia tik komanda pajudėti „Mūšis mieste“ komplekso link. Taip daugiau nei šimtui Karaliaus Mindaugo 10-osios šaulių rinktinės šaulių prasidėjo gegužės 22-oji – gerą parą čia vyko Komendantinių šaulių pratybos.

+

Kuolas po kuolo, maišas po maišo ir tariamam priešui darosi vis sunkiau.

Rikiuotė, instruktažas, išsidalijame ginklus ir keliaujame įsirengti pozicijų – beveik tarp tuščių žaidybinio pastato sienų įsirengia taktinių operacijų centras, turėsiantis dieną naktį priimti pranešimus iš šalia esančių padalinių, reaguoti į priešą imituojančios grupės kontaktus bei kitokias pavojingas situacijas. Matymo lauke šauliai jau pluša prie pagal legendą saugomos teritorijos – kelio posto ir didelio pastato – įrengimo.

Kol vadai objektų saugumo planus dėlioja popieriuje, visai netoli ant smėlio kalnų jau vyksta tikrasis pasiruošimas gynybai – vienas po kito kastuvai sminga į smėlį ir perkelia jį į dešimtį, vėliau jau ir į šimtus maišų, o šie keliauja iki objektų, kur kolegoms laukia galimybės išsidėlioti pozicijas. Savotiškas gyvenimiškas lego, tik šis dar ir gyvybę išgelbėti gali. Kelio poste šaulių rankose atsiranda kūjai ir kuolai, tarp jų – šimtai metrų spygliuotos vielos bei kitokios lengvą patekimą į teritoriją eliminuojančios konstrukcijos, pastate įsirengiamos šaudymo pozicijos – atrodo, nedidelis čia darbas, bet kokybiškai jis atliekamas tikrai ne vieną valandą.

Kuolas po kuolo, maišas po maišo ir tariamam priešui darosi vis sunkiau – per racijas išgirstama komanda grupių vadams prisistatyti į taktinių operacijų centrą ir pristatyti savo sumanymą. Pratybose yra ne tik praktiškai vertinama, kokie yra šaulio individualūs ar baziniai įgūdžiai ir kaip jis reaguoja į tam tikrą situaciją, bet labai daug dėmesio skiriama ir mokymuisi – kaskart susidūrę su vis kitokia situacija vadai turi apsvarstyti visas gynybos silpnąsias vietas ir kuo geriau jas sustiprinti – įtvirtinimais, pro taikiklį žiūrinčiais šauliais ar aplinką stebinčiais patruliais.

Kadangi siekiama, kad per pratybas šauliai įgautų kuo įvairesnės patirties, išsibandytų tiek kelio posto, tiek pastato saugos smagumus, vadai vienas kitam detaliai pristato apie savo įrengimo sumanymą ir žmonių paskirstymą, po instruktorių klausimų išaiškėja neapgalvoti aspektai, planai patobulinami, paaiškinami rotacijos principai. »

2

3

4

1. Kontakto simuliacija – geriausias būdas treniruotis ir išsibandyti kuo daugiau tikėtinų situacijų.

2. Kastuvai po kastuvo, maišas po maišo – bendrom jėgom statomos smėlio pozicijos.

3. Vienas lauke – ne karys, o su komanda lengviau.

4. Komandinis darbas svarbus ir ruošiantis. Kuolas po kuolo...

1

Galima ruoštis aktyviajai fazei.

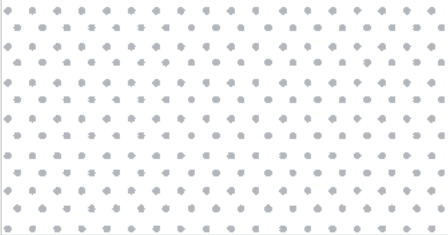
Dangus jai pasiruošė anksčiau negu mes – vėjingi lietaus gūsiai keitė lašnojimą ir atvirkščiai, bet apie saulėtą komfortą buvo galima pamiršti. Visgi tai nesutrukdė grupėms pasidaryti treniruočių – kartais nurodymai ateina apie menamą kontaktą iš TOC, kartais – iš pačių grupių vadų, suprantančių treniruočių reikšmę. Apžaidžiami daugiausia tikėtini scenarijai, pagal visas procedūras tikrinami pravažiuojantys šaulių automobiliai, klausimų ir stabdymų sulaukia netgi fotografai, daug kartų kartojami atsitraukimo manevrai. STOP. ATŠAUKTA. Susirenkam, apsitariam, kartojam.

Temstant į teritoriją kartkartėmis nusitaiko ir miškuose sėdinti priešo imitavimo grupė – kartais būdavo sudėtinga atskirti, ar toliau nuo mūsų poligone šaudo kariai, ar visgi į mus, bet racijos netilo. Nuolatiniai situacijos raportai, kontaktų raportai, greiti sprendimai – taip atrodė ir pasiruošimo diena, ir gynybos naktis. Šalia buvusi greitojo reagavimo grupė ne kartą bėgo stiprinti pajėgumų. Šypsena keitė nuovargis, nuovargi – adrenalinas. Bet visgi kitą rytą jų – šypsenų – vėl atsirado. Apsigynė. x

2

1. Treniruotėms netrukdo net išsismarkavęs lietus. Atsitraukimas iš kelio posto.
2. Situaciją stebintis šaulys – saugus objektas ir kolegos.

1

BENDROS ŠAULIŲ IR KARIŲ SAVANORIŲ PRATYBOS „MŪŠIS MIESTE“: LAIMĖJO DRAUGYSTĖ

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS:
Valdas Kilpys

Birželio pirmomis dienomis iš Kauno Pabradės link pasuko net trys autobusai su šauliais. Ne juokas – reikėjo „apgvyvendinti“ visą vidutinio dydžio miestelį, įkurti turgų, valgyklą ir pradėti gyventi normaliu miestelio gyventojų ritmu. O netoliese planus rezgė iki dantų ginkluoti „mėlynieji“...

1. „Raudonieji“ laukia.

BENDRADARBIAVIMAS

Šaulių bendradarbiavimas su kariuomene pastaraisiais metais įgavo visai kitokį pagreitį. Kauniškiai šauliai ir kariai savanoriai jau kuris metas dirba petys petin, todėl gavus kvietimą dalyvauti pratybose Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadovybei abejonių nekilo: reikia ir padarysime! Galingai, stipriai ir nesuklindami.

Buvo nutarta, kad kovinės pajėgos bus suskirstytos į „mėlynuosius“ ir „raudonuosius“, tačiau šio skirstymo pagrindu netapo priklausomybė vienai ar kitai institucijai. Tiek vieny, tiek kitų koviniai būriai buvo sudaryti iš šaulių, ir iš karių savanorių. Taip buvo didinama sąveika, galimybė pasimokyti vieniems iš kitų, o ir, nėra ko slėpti, šaulių susirinko gerokai skaitlingiau nei karių. >

Lietuvos kariuomenės Generolo Silvestro Žukausko Pabradės poligono treniruočių infrastruktūros komplekse „Mūšis mieste“ užvirė gyvenimas: brandesni šauliai imitavo vidutinio dydžio miestelio kasdienybę. Tačiau pagrindis ir žvalgyba tuo metu nesnaudė. Vyko kova, kurios plika akimi nepamatsi...

TURGUS, MALDOS IR REZISTENCIJA

Kad būtų įmanoma mokytis rezistencinės kovos, turėjo vykti normalus miestelio gyvenimas. Jį „užtikrino“ brandesni šauliai, kurie puikiai atliko savo vaidmenį. Kauniškių šaulių vadas ats. kpt. Vytautas Žymančius džiaugėsi, kad tai yra viena iš puikių progų „užveiksminti“ visus šaulius, nepriklausomai nuo amžiaus ar fizinių galimybių. „Improvizuotame mieste gyvena įvairūs žmonės, tad labai puiku, kad pratybose dalyvauja visi, kurie nori. Vieni gamina maistą, kiti atlieka jiems patikėtas užduotis įsikūnydami į gyventojų vaidmenį“, – džiaugėsi vadas.

Tačiau išorinė ramybė ir darna buvo apgaulinga. Visi puikiai žinojo, kad aplinkiniuose miškuose tūno „mėlynieji“, kurie nori perimti valdžią. Akylus vietos „policijos“ pareigūnų žvilgsnis ne kartą identifikavo neaiškias žmogystas, kuriems teko sėsti į cypę. Suformuoti net du pagrindiniai tinklai žvalgė ir niovėsi vienas su kitu be sentimentų: vyko verbavimas, papirkinėjimai (buvo išleista speciali vietos „valiuta“), žodžiu, gyvenimas ir kova vyko vienu metu.

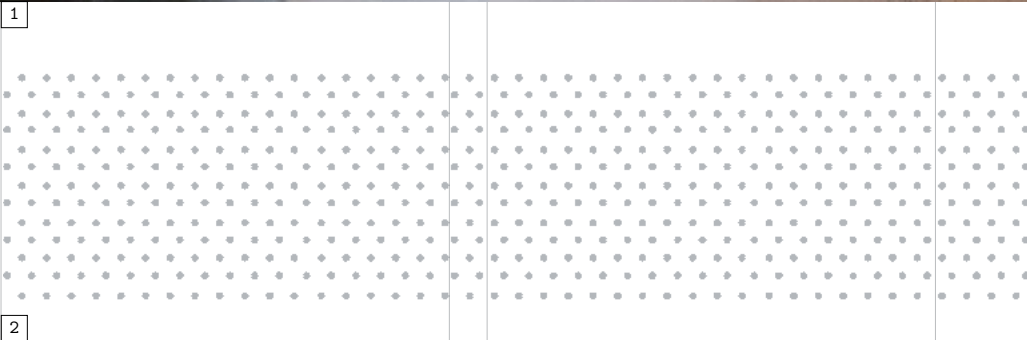
Daugelis abejojo dėl miestelio „mero“ lojalumo „raudonesiems“. Laikinai „meru“ tapęs šaulys Aurelijus Veryga meistriškai rėžė kalbas, derino veiksmus ir kėlė dvejonių abiejose konfrontuojančiose pusėse.

Ko gero, pirmą kartą šio treniruočių komplekso improvizuotoje „bažnyčioje“ iš tiesų buvo meldžiamasi. Šaulys Žilvinas Neliubšys parengė nemenką maldyną, jį atspausdino, tad „bažnyčioje“ iš tiesų skambėjo maldos už žuvusius karius, tėvus ir Lietuvą.

Tačiau išoriška miestelio ramybė vieną dieną turėjo baigtis. Priešas kaupė jėgas ir...

MŪŠIS DĖL MIESTELIO

Netoli Pabradės įsikūręs treniruočių kompleksas yra apsuptas miškų, todėl visiškai natūralu, kad „mėlynieji“ savo jėgas kaupė miškingose vietovėse. Buvo nuspręsta taikius gyventojus ir vietos kovinius būrius užpulti dienos metu, iš įvairių pusių.

Sutartą valandą nugriaudėjo sprogimai, oras prisipildė dūmų ir pasigirdo šūviai. „Mėlynieji“ kiek susimovė su laiku: nežinia kodėl, tačiau miestelio šturmas neįvyko vienu metu. Kai vienoje pusėje jau visu tempu virė mūšis, kitame praleidžiamajame punkte vis dar vyravo sąlyginė ramybė. „Raudonųjų“ kovotojai budėjo įtempę ausis ir bet kuriuo momentu laukė šturmo.

„Mėlynųjų“ sumanymas buvo gudrus ir netikėtas. Pagrindinės pajėgos puolė iš miško pusės, tačiau keletas diversantų jau buvo prasmukę į miestelį, tad perimetrą saugantys „raudonųjų“ kovotojai buvo apsupti ir neutralizuoti.

Nelikus išorinės apsaugos mūšis persikėlė į gyvenamąsias teritorijas. Įnirtingi susišaudymai vyko kovojant dėl kiekvieno namo. Itin aršaus pasipriešinimo sulaukta šturmuojant komendantūrą. Ant stogo išsidėstę taiklieji šauliai „nuėmė“ ne vieną „mėlynąjį“, kulkosvaidžių „pjūklai“ džeržgė nesustodami ir kartais rodėsi, kad dangus maišosi su žeme. Gynėjai, jausdami, kad reikalai sukasi ne jų naudai, detonavo išorėje paslėptas bombas ant žemės paklodami ne vieną priešą.

Netoliese besitreniravę Olandijos kariai, išgirdę šūvių papliūpas, išbėgo iš

„kambarių valymo“ treniruočių komplekso pažiūrėti, kas dedasi. Matėsi, kad jiems toks scenarijus buvo netikėtas.

APIBENDRINIMAI IR PAMOKOS

Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadas ats. kpt. V. Žymančius neslėpė džiaugsmo varddamas pratybose išryškėjusius teigiamus dalykus. „Pirmiausia labai džiaugiuosi mūsų kuopų, skyrių vadais, kurie geba veikti savarankiškai. Šauliška specifika yra skirtinga nuo karinės, nes mūsų gretos nuolat pasipildo naujais nariais, todėl vadai turi labai preciziškai ir tiksliai skirstyti užduotis savo šauliams, nes kiekvieno pasirengimas yra skirtingas. Tai nėra lengva, bet įveikus tokius iššūkius vadų kompetencija tikrai auga“, – sakė ats. kpt. V. Žymančius.

Dar vienas svarbus aspektas, kurį pažymėjo kauniškių vadas, sietinas su tuo, kad pratybose dalyvavo ne tik įvairaus pasirengimo, bet ir amžiaus, išmanymo šauliai. Kilus neramumų šaulių pečius užgultų savivaldybės, komendantūros veiklos užtikrinimo atsakomybė, todėl tokios pratybos suteikia puikių galimybių tai tobulinti, mokytis.

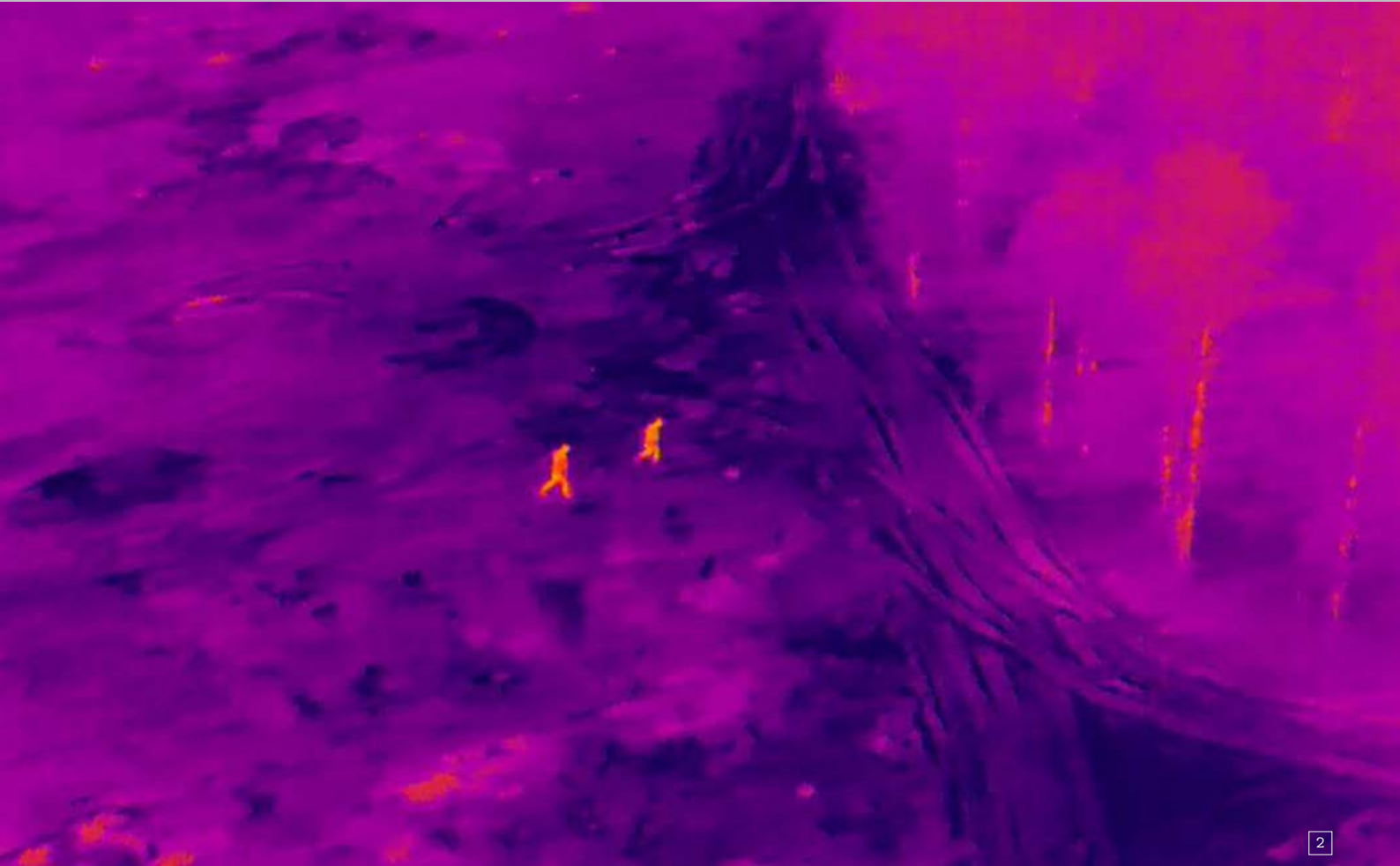
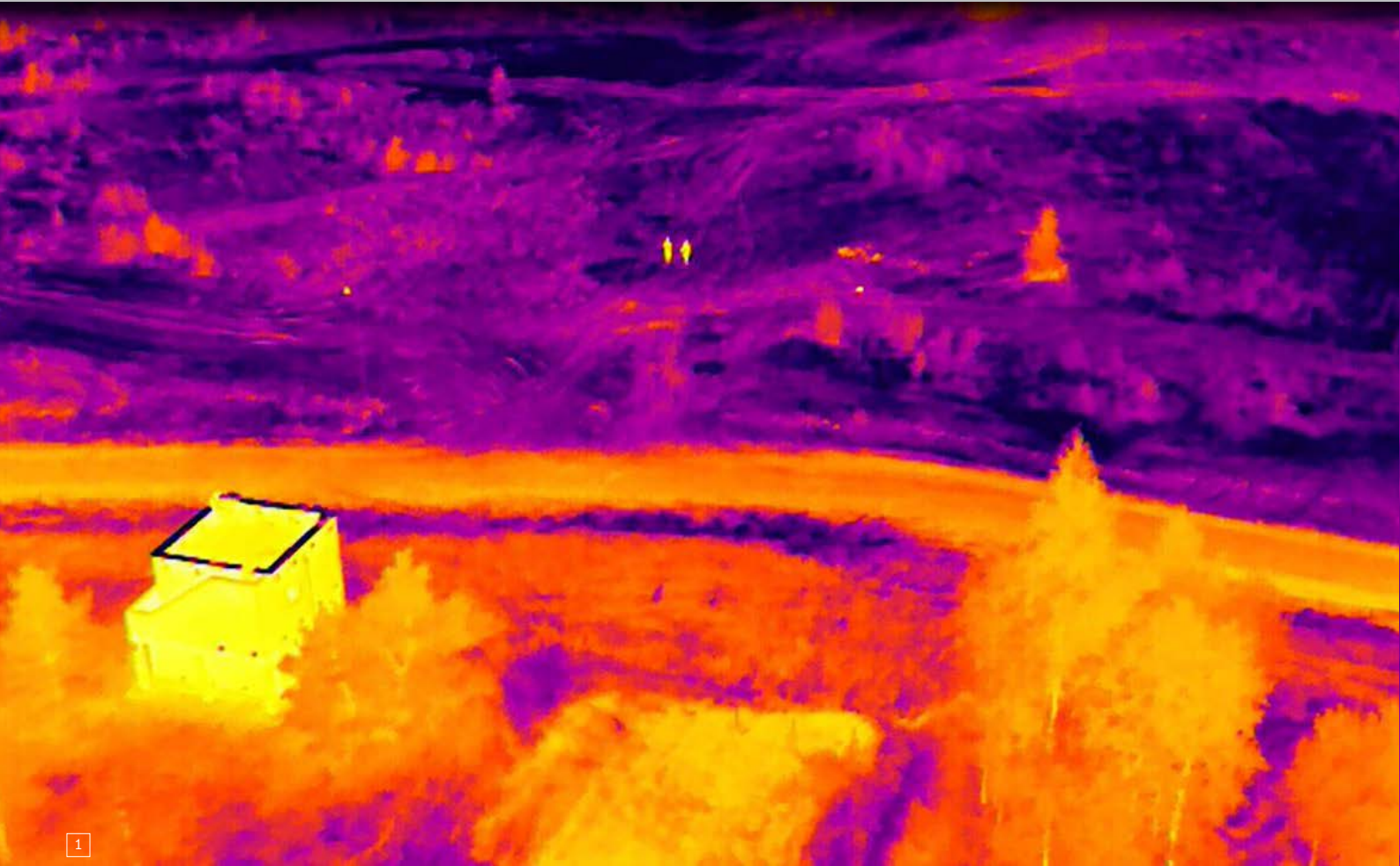
Pasak pratybų organizatorių, išryškėjo ir tam tikri nesklaidumai kalbant apie

logistiką. Juos vienu ar kitu būdu teks spręsti pasitelkiant daugiau ir įvairesnių transporto priemonių. Paklaustas apie labiausiai pratybų metu nudžiuginusį faktą, ats. kpt. V. Žymančius nedvejodamas paminėjo tai, kad svarbus bendras karių savanorių ir šaulių „darbas apkasuose“. Būtent taip dingsta nepasitikėjimas, užsimezga asmeniniai santykiai ir atsiranda dar daugiau noro mokytis vieniems iš kitų. x

1. Sužeistųjų evakuacija - viena iš užduočių, nuo kurios deramo įvykdymo priklauso gyvybių išsaugojimas.

2. Įtampa vis didėja - miškuose pasigirdo nerimą keliantis traškesys.

3. Bendras šaulių ir karių savanorių pratybų aptarimas yra tiesiausias kelias tobulėjimo link.

„MŪŠIS MIESTE“. KAIP „RAUDONIEJI“ NAUDOJO DRONUS

7

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS:
Kęstutis Ščevinskas

Šis straipsnis radosi iš karto po bendrų šaulių ir karių savanorių pratybų, vykusių LK poligone netoli Pabradės. Šauliai miestelio gynybos reikmėms pasitelkė dronus ir taip sukėlė nemažai problemų „mėlyniesiems“. Technologijomis besidomintiems skaitytojams pateikiame keletą įdomybių iš neseniai vykusių pratybų.

1. Su šilumine kamera matome visiškoje tamsoje šalia miesto budintį patrulį, šalia kurio nėra pasaloje tūnančių priešiško pajėgų, todėl patruliavimas gali būti tęsiamas saugiai.

2. Sekamos priešiškos pajėgos, kurios tikisi nuo drono pasislėpti miške.

Kaip ir anksčiau vykusiose pratybose, taip ir šiose, buvo nutarta toliau lavinti drono naudojimo pratybose įgūdžius. Šį kartą pasitelktas dronas su prožektoriumi, garsiakalbiu, vaizdo ir šiluminėmis kameromis. Šiose pratybose panaudotas itin novatoriškas, tik prieš kelis mėnesius civilinėje rinkoje pasirodęs orlaivis, kurio šiluminės kameros raiška – 640 x 512, o vaizdo kameros – 48 MP.

Naktį šios raiškos šiluminė kamera leidžia nustatyti, ar žmogus yra su ginklu, ar be jo, ar nešasi kuprinę, ar sėdi, guli, o gal stovi, kokius judesius daro. O ankstesnės prastėsių parametrų kameros leido identifikuoti tik šilumos šaltinį ir apytikslį siluetą. Kitaip tariant, jeigu žmogusr ropotų, jį būtų sunku atskirti nuo šerno. Tai apsunkina sprendimų priėmimą.

Iki šiol aukštų techninių charakteristikų dronai buvo labai dideli (sverdavo iki 7–8 kg) ir per brangūs privačiai naudoti. Tobulėjant technologijoms, šauliai gali labiau tobulinti savo žvalgybines galimybes naudodami vaizdo ir šilumines technologijas. Anksčiau pratybose naudotas dronas turėjo šiluminę kamerą (160 x 120 raiška) ir vaizdo kamerą (2 MP), kas labai riboja tam tikrų stebėjimų atlikimą. Lieka tik spėlioti, kokių įrenginių rasis po pusantūrų metų.

Pratybose dronas buvo naudojamas visiškoje tamsoje ir prašvitus. Net ir skrydžiams šviesiu paros metu labai efektyviai tarnauja drono šiluminė kamera, nes nuo vaizdo kameros miškingose, kirtimų ir pievų teritorijose nesunku pasislėpti atlikus elementarius maskavimosi veiksmus, o dar ir pats šaulių uniformos marginimas puikiai tam pritaikytas.

Šiose pratybose pirmą kartą skrydžių metu buvo vykdomas drono kamerų vaizdo transliavimas į atskirą monitorių, kurį stebėjo skyrių, būrių ir kuopos vadai bei atitinkamai duodavo nurodymus savo daliniams dėl veiksmų dronui aptikus priešiškas pajėgas. Papildomo stebėjimo ekrano pajungimas leido drono pilotui susikonscentruoti į skrydžio vykdymą, o aplinką ekrane stebintys asmenys nurodydavo pilotui atlikti reikalingus veiksmus: priskirti arčiau, pasiųsti garsinį pranešimą, apšviesti objektą naktį ar kt.

Pirmą kartą buvo pasirūpinta, kad monitoriui ir drono akumuliatorių įkrovėjui elektros tiekimą užtikrintų autonominis 1 kW galios generatorius. Taip pratybų metu buvo ištestuotas sprendimas, kuris turėtų pasiteisinti pratyboms lauko sąlygomis, kai arti nėra centralizuoto elektros tiekimo.

Dažnai dronas buvo naudojamas naktį, kai kelio kontrolės posto sargybinis išgirdavo pašalinius garsus giliai miške, tačiau turėjo per mažai pajėgų pasiųsti į žvalgybą papildomus šaulius. Pakeltas dronas išžvalgydavo teritoriją šalia kelio kontrolės posto. Taip ne kartą buvo aptikti priešo žvalgai, kurie būdavo priversti atsitraukti išgirdę droną ir supratę, kad yra pastebėti. „Nesusipratėliams“ per drono garsiakalbį būdavo siunčiami pranešimai, kad teritorija yra saugoma ir prašoma pasišalinti, priešingu atveju bus areštuoti.

Garsiakalbis pratybose panaudotas siekiant priešą paveikti ir morališkai. Tarkime, skrendant iš paskos nuo drono bėgančiam priešui buvo teiraujamasi, ar bėgliai planuoja pasiekti patrulio bazę ir išduoti visus ten likusius kovos draugus. Pasaloje aptiktiems priešams per garsiakalbį pranešėme, kad kviečiame užsukti kavos.

Tolesni mokymai bus skirti nebylios komunikacijos tobulinimui. Sutarus ženklus taptų gerokai lengviau atskirti priešiškas pajėgas nuo savų. Šiluminė kamera kol kas pilotui nepateikia spalvų ir smulkesnių žymėjimų, todėl patruliuojantiems identifikavus droną tam tikrais rankų mostais gali būti parodyta, kad jis priskrido prie saviškių. x

VYKO ŠAUDYMO VARŽYBOS, TAIKLIAUSI – VILNIŠKIAI

TEKSTAS: Valdas Kilpys
NUOTRAUKA: Laurynas Bernotas

Prasidedant vasarai jau tapo tradicija visos Lietuvos šauliams rinktis Giedrių kaime, Jurbarko rajone, įsikūrusioje šaudykloje. LDK Kęstučio šaulių 7-osios šaulių rinktinės šauliai drauge su štabo pareigūnais nuolat kviečia pasivaržyti šaudant tarnybiniais ginklais.

Pasak Saugumo ir operacijų ir planavimo skyriaus vedėjo ats. mjr. Raimundo Ardavičiaus, labai svarbu, kad šauliai deramai įvaldytų ne tik asmeninių, bet ir tarnybinių ginklų galimybes. Jei pirmu atveju šaulio ginklo kokybė ir galimybė laimėti dažnai priklauso nuo investuotos sumos, antruoju – tik nuo šaulio taiklumo ir įdėto darbo treniruojantis.

Varžybų dalyviai privalėjo šaudyti naudodami visus „klasikinius“ pėstininkų ginklus: taikliojo šaulio šautuvą („Heckler and Koch MR308“), automatinį šautuvą (AK 4 MT) ir pistoletą („Glock 17“). Dalis pratimų buvo atliekami judant, keičiant pozicijas ir šaudant į taikinius. Negana to, oras pasitaikė itin prastas, lijo, tad taiklus šaudymas reikalavo nemažai pastangų ir koncentracijos.

1

8

Suvedus galutinius rezultatus nugalėtojais tapo Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šauliai, antri – atskirą komandą subūrę LŠS štabo Garbės sargybos kuopos šauliai, o trečiąja vieta tenkinosi Vakarų (jūros) šaulių 3-iosios rinktinės komanda.

Asmeninėje įskaitoje tarp vyrų taikliausias buvo Tadas Vaskela (10R), o tarp moterų – Neringa Linkutė (3R). Varžybų organizatorių teigimu, skirtumas tarp

nugalėtojų rezultatų buvo itin menkas, tad darytina išvada, kad šaulių meistriškumas yra apytiksliai vienodas ir varžybų metu vyko atkakli kova. x

1. Varžybų dieną netrūko nei saulės, nei lietaus, bet oro sąlygos nesutrukdė išsiaiškinti, kurios rinktinės šauliai taikliausi.

KAIP SAUGIAI KŪRENTI LAUŽĄ

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS:
Gabrielius E. Klimenka
Eduardas Klimenka

#KlimEndka

1. Laužo kūrenimas - ne juokas, su ugnimi svarbu elgtis atsakingai ir atsargiai.

1

Praeitame numeryje šiek tiek rašėme apie saugią elgseną prie laužo. Ši tema neišsemiama, o vasaros metu ypač aktuali, nes prasideda šašlykų ir vakarojimų prie laužo metas. Kartais, rodos, savaime suprantami dalykai (nepilti žibalo į ugnį; nedeginti laužo ant žolės ir pan.), bet nuvykę į gamtą visko prisižiūrime. Tad viliamės, kad šis tekstukas išmintingiesiems bus priminimas, o ne tokiems išmintingiesiems – pamoka.

Kiekvienas esame buvęs žygiuose, tačiau gal ne kiekvienas esame susidūręs su miško gaisru.

Nemokėdami tinkamai prižiūrėti ugnies ir kūrenti laužo, gana lengvai galime padegti mišką, tad, kaip saugiai elgtis su ugnimi, privalo žinoti kiekvienas išlikėjas, „bushcrafteris“, turistai ir šaulys. »

9

PAGRINDINĖS LAUŽO KŪRENIMO ŽINIOS

Žinojimas, kaip saugiai kūrenti ugnį, išsprendžia iškart dvi problemas, susijusias su komfortu ir saugumu. Efektyviai degantis laužas suteikia komfortą (šilumą, galimybę gaminti maistą bei nesivarginti kas kartą, kai reikia įkurti ugnį). Žinoma, komfortas yra sąlyginis, nes esant ekstremalioje situacijoje viskas nekomfortabilu, tačiau net menkiausios jo apraiškos kelia išlikęjo moralę ir palaiko gerą nuotaiką, o tai gali būti gyvybiškai svarbus dėmuo. Stovyklaujant komfortas, susijęs su ugnimi, kiek kitoks, čia svarbiau, kad rūpinimasis ugnimi netaptų viso vakaro svarbiausiu užsiėmimu ir kad per dūmus galėtume matyti vienas kitą nebandydami pasitraukti kur toliau, idant galėtume įkvėpti gaivaus oro gurkšnį.

Saugumo faktorius irgi – labai svarbus. Kas iš to, kad sukūręs ugnį sukėlei miško gaisrą? Taip tik dar sumažini savo galimybes išgyventi. Stovyklaujant šis faktorius taip pat svarbus ir nebūtinai dėl miško gaisro, bet ir dėl nudegimų bei kitų su sveikata susijusių niuansų. Saugumo klausimas susijęs ne tik su pačiu stovyklautoju, bet ir su jį supančia aplinka.

Taigi vasaros metu itin svarbu iš laužavietės aplinkos išvalyti sausą žolę, lapus ir bet kokias kitokias lengvai užsidegančias medžiagas. Atstumas, kurį derėtų apvalyti, turėtų būti lygus bent dviem trims laužo liepsnos aukščiams. Kuo labiau parengta aplinka, tuo saugesnis jūsų stovyklavimas.

Norėdami saugiai kūrenti laužą, kurkite jį ten, kur jau būta laužavietės. Taip žinosite, kad vieta jau patikrinta ir saugi. Paprastai buvusios laužavietės jau turi gana saugią aplinką, tad neretai papildomo jos apvalymo nereikia. Žinoma, jei laužavietė – oficiali, o ne šiaip, neatsakingų stovyklautojų padeginta vietelė.

Prieš kurdami laužą atkreipkite dėmesį, kokiam aukštyje yra medžių šakos. Žemai kabančios medžio šakos gali lengvai užsidegti. Šakos turėtų būti bent penkis kartus aukščiau nei jūsų įkurto laužo liepsna. Jei laužas kuriamas žiemos metu, turėkite omenyje, kad sukūrus jį po medžio šakomis pradės tirpti ant jo susikaupęs sniegas; jei sniego nedaug, patirsite nedidelį diskomfortą, nes jums lašės ant nosies, jei daug – netikėtai galite atsidurti pusnyje, nes patirpęs sniegas ilgai nusišlys nuo šakos. Vasaros metu liepsnos, laičančios medžio šakas, gana lengvai gali sukelti gaisrą, žiemos metu – užgesinti laužą. Esant ekstremaliai situacijai tiek vienas, tiek kitas atvejais sukels rimtų bėdų, o stovyklaujant su šeima sugadins iškylą.

1

2

Lyjant ar po lietaus rekomenduojame laužą degti ne ant plikos žemės. Laužas baloje ne pats geriausias būdas šildytis. Ugnį šiuo atveju galima degti ant pakylos, padarytos iš malkų. Ją įsirengti lengva, tereikia sudėti maždaug metro ilgio rąstukus vieną greta kito. Juos galima iš šonų įtvirtinti mediniais kuoliukais. Ant tokio postamento ugnis degs efektyviau: nemirks baloje ir išgarins drėgmę po laužaviete ir aplink ją. Taip reikės mažiau degalų sąnaudų, turėsite stabilesnę liepsną ir šiaip mažiau vargo dėl laužo kurstymo. Lyjant lietui galima virš laužavietės pakabinti tentą, jis apsaugos ugnį nuo kritulių. Tento kabinimo aukštis analogiškas kaip ir šakų atveju. Taip pat norėdami efektyviau naudoti ugnį turėtumėte ją apsaugoti nuo vėjo. Tam tinka iš rąstų padaryta sienelė, sauganti ugnį nuo vėjo. Sienelę galima padaryti ir iš kitų parankinių priemonių: palapinsiaustės, celofano, šakų ir pan. Neturėdami galimybės įrengti sienelės, ugnį galima kūrenti iškastoje duobėje.

Šlapia mediena prastai dega ir labai dūmina, tad, jei nenorite pasijusti it ežiukas rūke, pasirengtų malkų laužui nedėkite ant drėgnos žemės. Viską, ką naudosite laužui, sudėkite ant kokio nors sauso paviršiaus: celofano, tento, paklotėlio ar pan. Derėtų iš anksto pasirengti didesnį kiekį sausos medienos. Esant lietui ar sušlapus surinktoms malkoms, jas daug efektyviau panaudosite, jei prieš dėdami laužą nuimsite viršutinį sluoksnį (sušlapusią žievę) arba bent jau padarysite plačių įpjovų, kad ugnis galėtų kabintis už sausos medienos.

Prieš įkuriant laužą reikėtų pasirengti prakurą. Įprastai žmonės šiam tikslui pasilaužo pirmų pasitaikiusių plonų šakelių. Jų nuomone, plona šakelė puikiai dega. Tačiau, kiek rodo praktika, neretai prisilaužoma žalių šakelių ir tada ugnies įdegimas pasidaro labai keblus.

1. Prakurų eglutės parengtos įdegti laužą: ugnis lengvai kabina atplaišėles ir palengvina ugnies įsidegimą bet kokiomis oro sąlygomis.

2. Įprastai šašlykams kepti skirtas anglis įdgame pasitelkę nedidelį laužą.

Norėdami tinkamai pasirengti prakurus, ieškokite sausų, maždaug piršto storio šakelių. Jei viskas aplink šlapia, ieškokite mirusio, bet dar stovinčio medžio. Toks medis, nors ir šlapias iš išorės, nudrožę žievę rasite visiškai sausą medieną, kuri bus tinkama tiek prakurams, tiek ir kūrenimui. Ant surinktų šakelių reikėtų pridrožti atplaišų, t. y. padaryti šakelės mini eglutę. Atplaišos ruošiamos įpjauant medieną peiliu ir kiek atkeliant įpjautą dalį, nenupjauant visiškai, bet paliekant ant šakelės. Kitas būdas, jei turite bulvių skustuką, juo, it skutant bulves, galima pridaryti drožlių arba tų pačių atplaišų. Prakurams rinkite tik sausas šakeles. Jų rasite ant eglės po šakomis prie kamieno. Paprastai eglės šakų gilumoje esančios šakelės net ir per lietų būna gana sausos. Norėdami įsitikinti, ar mediena, kurią renkate laužui, yra gana sausa, galite tai padaryti dviem būdais:

I. Jei šakelės nestoros, galima bandyti jas laužyti klausant, koks garsas; jei lūžtant pasigirsta trasktelėjimas, primenantis tą garsą, kuris sklinda pokšint laužui, tada šakelė sausa. Jei garsas kitoks, ji per drėgna, jei garso beveik nėra – sutrūnijusi. Tiek viena, tiek kita laužui netinkama.

II. Paliesti lūpomis nulaužtą šakelės dalį; jei yra šaltumo pojūtis, vadinasi, mediena šlapia, šilumos pojūtis – sausa.

KO NEDERĖTŲ DARYTI KURIANT LAUŽĄ

Žemiau pateikiame kelias paprastas taisykles, kurios padės išvengti daugelio nelaimių ir nesklandumų, kurių tikrai gali nutikti po vieno neatsargaus žingsnio. Ekstremalioje situacijoje tai gali būti itin svarbu norint išsaugoti savo gyvybę. Kas iš to, jei pakūrei ugnį, bet padegei mišką? Taip atsidursi tik dar didesniame pavojuje.

Nederėtų kurti laužo po žemomis šakomis arba prie medžio šaknų: apie šakas jau kalbėjome, tad trumpai paaškinsime apie šaknis. Jei laužą sukūrėte prie medžio šaknų ar ant jų, yra nemenka tikimybė, kad jos pradės smilkti. Ir net jei laužą užgesinote, šaknys gali toliau smilkti jums to nė neįtariant. Tad galite būti nemaloniai nustebintas, kai grįžęs namo rasite internete siūžetą apie niekdarį, kuris padegė mišką.

Nekūrenkite laužo jauname spygliuočių miške: taip pat ir sausoje žolėje, samanose ir ant durpžemio. Turbūt kiekvienas matėme degančią žolę arba buvome ją padegę, tad puikiai suprantame, kaip sparčiai plinka liepsna sausoje žolėje ir samanose. Su durpžemiu kyla dar viena problema, nes jis linkęs degti ir giliai po žeme. 2019 metais

būta gaisro Šilutės durpyne. Jį gesino 11 ugniagesių autocisternų, buvo pakelta net ir karinė technika (Lietuvos kariuomenės sraigtasparnis „Dauphin“)… Ir vėlgi, jei nenorite turėti piromano reputacijos, elkitės atsakingai.

Nesiartinti prie laužo palaidais plaukais ir vilkint sintetiniais rūbais: tiek plaukai, tiek sintetiniai rūbai lengvai užsidega, tad geriausias rezultatas čia bus svilinto paršiuko kvapelis, tačiau gali baigtis labai liūdnai, nes sintetiniai rūbai degdami lydosi, dėl ko nudegimai gali būti daug rimtesni, nei degant kitiems drabužiams.

Negalima palaikyti ugnies degimo sprogiomis ir itin degiomis medžiagomis: tikime, kad dinamito į ugnį nedėsite, tačiau degų skystį į ugnį yra pylęs, ko gero, kiekvienas šašlykų kepėjas, o dažnas vyriškis vaikystėje tikrai į laužą dėjo purškiamo dezodoranto flakonėlius. Šiuo atveju karo inžinieriai turėtų ką pasakyti, bet mes apsiribosime tik tuo, kad priminsime pagrindines dvi išminuotojo klaidas [nes techniškai kalbant palaikydami ugnį degiomis ar sprogiomis medžiagomis jūs elgiatės lyg išminuotojai]: I klaida: pasirinkta profesija (šiuo atveju šašlykų kepimas ne jums); II klaida: ji ir paskutinė [taip gali nutikti, jei pilsite degų skystį ten, kur yra atviros liepsnos]. Tam, kad įkūrentumėte šašlykinės anglis, pakanka ant jų sukurti nedidelį lauželį. Tad vietoje degaus skysčio rekomenduojame pasiimti paprasčiausią malką. Išbandyta.

Nedėti į šviežią laužą stambių malkų: tai dažna neįgudusio turistų klaida. Vos liepsna kabina prakurus, jis juos uždusina užkraudamas stambiomis malkomis ir šakomis. Palaukite, kol liepsna įdegs pakankamai, kad galėtų įdegti stambesnes malkas. Viskas labai parasta, malkas į laužą dedame nuo ploniausios iki storiausios, palaukdami, kol anksčiau įdėtos pakankamai įsidegs.

SVARBIAUSIA: nepalikti ugnies be priežiūros ir laužą gesinti, kol neliks nė mažiausios žiežirbos. Vienas žmogus visada turi stebėti, kas vyksta su laužu: ar jis nesiplečia, ar žiežirbos nelekia į mišką, ar jis negęsta ir t. t. Išvykdami įsitikinkite, kad tikrai viską užgesinote, nes be priežiūros palikto laužo sukeltas gaisras gali gana greitai pasivyti pėsčiomis keliaujančią žygėivį. Taigi gesinkite ugnį, kol neliks nei žarijos, nei dūmelio ar garų. Kartais tenka supilti ir dešimtį kibirų vandens, kol laužavietė tampa saugi ją palikti.

Linkime gražios vasaros, ramaus ir saugaus stovyklavimo, na, ir kad nereikėtų ateityje patiems rašyti rubrikoje „Išmoktos pamokos“ apie savo nesėkmes kepanč šašlykus. x

SVEIKAME KŪNE – SVEIKA SIELA IR TVIRTA VALIA

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė

NUOTRAUKOS: asmeninis Gintauto
Kazilionio archyvas

Noras prisiekti Lietuvai karatė kiokušin klubo „Kamuido“ vadovą, karatė kiokušin II dan juodo diržo meistrą Gintautą Kazilionį atvedė į šaulių gretas. Kiek anksčiau susipažinęs su Šaulių sąjungos veikla, praėjusių metų liepos 6 dieną ištarė šaulio priesaikos žodžius ir jau beveik metus aktyviai dalyvauja šauliškoje veikloje.

Gintautas šaulio įgūdžius gerina pratybose, pandemijos metu kartu su broliais šauliais vykdė patruliavimą gatvėse, Taikomosios dailės muziejuje saugojo parodos eksponatus iš Ukrainos, o atidarius skiepijimo centrą „Litexpo“ dalyvavo budėjimuose vakcinavimo metu. Su Gintautu kalbamės apie sporto naudą žmogaus kūnui, apie poveikį bendrai savijautai ir kaip trenerio patirtis padeda šauliškoje tarnyboje.

1. Gintautas Kazilionis: valios ir kūno stiprinimas tiesiogiai susiję tarpusavyje.

10

Turėdamas stiprią valią, gebėsi stiprinti ir kūną. Tačiau, stiprindamas fizinį kūną, išvermė, kartu stiprinsi ir valią.

Kokiomis veiklomis užsiimate kasdieniame gyvenime, kai nedėvite šaulio uniformos?

Esu VŠĮ „AUTO MOTO group“ direktorius. Prodiusuojau laidas, videosiužetus automobilizmo, motociklizmo, aviacine, socialine ir kitomis aktualiomis temomis. Esu karatė kiokušin II dan juodo diržo meistras, klubo „Kamuido“ vadovas ir treneris. Klube sportuoja, kelia kvalifikaciją ir broliai šauliai. Taip pat vedu treniruotes ir žmonėms, turintiems įvairių negalių. Esiame pasaulinės organizacijos „I-Karate-Global“ nariai. Ši organizacija jungia žmones su įvairiomis negaliomis, propaguojančius kovos menus pagal pritaikytą metodiką. Vaikų atostogų metu organizuojame socialinės įtraukties didinimui skirtas vaikų ir jaunimo stovyklas „Pažinkime vieni kitus“, kuriose vaikai įtraukiami į įvairias veiklas, skatinančias jų užimtumą, motyvaciją, diegiamas jų atsakomybės jausmas, stiprinami socialiniai ryšiai tarp skirtingų vaikų ir jaunimo socialinių grupių. Siekiame prisidėti prie patyčių ir savižudybių prevencijos ir formuoti socialinius įgūdžius, padėsiančius atsispirti įvairių svaigalų bei tabako vartojimui, mažinti žalingų įpročių paplitimo mastus. Esiame Europos vaikų teisių apsaugos organizacijos „Eurochild“ narys.

Kokia pirmoji patirtis su šauliais, veiklos?

Kadangi organizuojame socialinės įtraukties didinimui skirtas vaikų ir jaunimo stovyklas „Pažinkime vieni kitus“, pirmoji pažintis su šauliais ir įvyko per šią stovyklą. Šauliai dalyvavo stovykloje kaip svečiai ir supažindino vaikus su Šaulių sąjungos veikla, dalyvavo bendrose veiklose, estafetėse.

Vienas LŠS įkūrėjo priesakų šauliams – „Stiprink valią ir kūną“. Ką Jums ne tik kaip šauliui, bet ir kaip treneriui jis reiškia?

Man kaip karatė kiokušin juodo diržo meistrai tai yra kasdienybė, be to neįsivaizduoju savo gyvenimo. Mano nuomone, valios ir kūno stiprinimas tiesiogiai susiję tarpusavyje. Turėdamas stiprią valią, gebėsi stiprinti ir kūną. Tačiau, stiprindamas fizinį kūną, išvermė, kartu stiprinsi ir valią. Savo kūnu turi rūpintis kiekvienas žmogus, nepriklausomai nuo amžiaus. Siekdami tobulumo įvairiose srityse, neretai pamirštame savo kūną, nuo kurio būklės priklauso ir mūsų gyvenimo kokybė. Mano manymu, šauliams, ypač koviniams, labai svarbu rūpintis savo fizine parengtimi. Stiprinti savo kūną ne tik fiziniais pratimais, bet ir nuolatos tobulinti fizinį pasiruošimą, savigynos įgūdžius. Man, kaip treneriui, nors ir sportuojančiam nuo jaunystės, pradėjus užsiimti kovos menais pagerėjo sveikata, atsirado daugiau pasitikėjimo savimi, padidėjo išvermė. Taip vystėsi ir esminės valios ypatybės: ryžtingumas, atkaklumas, iniciatyvumas, savarankiškumas ir drąsa.

Ko mokote pirmiausia? Kokias savybes ugdo Jūsų treniruotės?

Jūsų mūsų treniruotes ateina ir kelia kvalifikaciją suaugę šauliai. Pirmiausia mokome taisyklingos stovėsenos, judėjimo ir atsipalaidavimo. Jie dalyvauja karatė kiokušin kovos meno mokomojoje programoje ir laiko kvalifikacinius egzaminus. Lygiagrečiai treniruojame ir ugdome savigynos pagrindus. Tam, kad atsirastų pagrindai, turi praeiti nemažas laiko tarpas. Kūnas turi priprasti prie bet kokio savigynos judesio taip, kad jį panaudotum savaime. O tam reikalingas ilgas ir kruopštus darbas ir psichologinis pasiruošimas. Treniruotėse ugdome išvermę, greitumą, reakciją.

Lengviau dirbti su jaunuimu ar su suaugusiais? Kodėl?

Lengva dirbti ir su jaunuimu, ir su suaugusiais. Sistemiškesnis ir duodantis geresnių rezultatų yra darbas su suaugusiais. Suaugęs žmogus yra labiau motyvuotas, nes priimdamas sprendimą sportuoti jau būna apsisprendęs tai daryti.

Neretas turi sveikatos problemų bei teikia pirmenybę buičiai, profesinei veiklai, malonumams ir nebeturi laiko rūpintis savo kūnu. Tačiau pradėjęs lankyti treniruotes pajunta kūno pokyčius, atsiranda motyvacija sportuoti toliau. Jaunimas išmėgina daug sporto šakų, todėl kartais kovos menai jiems būna tik tarpinė stotelė.

Tačiau geriausi pavyzdžiai, kai dirba jaunimas kartu su suaugusiais (tėvai – su vaikais, tetos – su sūnėnais) ir taip motyvuoja vieni kitus.

Ar norint pradėti sportuoti reikia kokio nors išankstinio pasiruošimo?

Reikia tik ateiti į treniruotę! Na, dar pasiimti sportinę aprangą *[šypsosi]*.

Kokius karatė principus galėtumėte / galite pritaikyti šaulių rengime?

Kiokušin karatė yra visiško kontakto sporto šaka. Treniruočių metodika pagrįsta savo kūno grūdinimu, mokomąja ir kovine technika, kurią įsisavinęs žmogaus kūnas tampa ginklu. Tai sporto šaka, tinkanti bet kokio amžiaus ir sudėjimo žmogui, tiek vyrui, tiek moteriai. Daug dėmesio kreipiame į sveiko kūno rengimą (taisyklinga tvirta stovėseną, kvėpavimą, atsipalaidavimą, psichologinį pasiruošimą). Ugdome savybes, reikalingas geram kovotojui.

Galbūt Jums pačiam šauliškoje veikloje trenerio patirtis praverčia? Kada? Kokia?

Šauliškoje veikloje save matyčiau kaip fizinio rengimo instruktorių. Turima mano patirtis praverčia budėjimuose, bendraujant su žmonėmis ir sprendžiant problemas.

Koks Jūsų moto?

Tik su darnia komanda gali pasiekti tikslus. x

+ Geriausi pavyzdžiai, kai jaunimas dirba kartu su suaugusiais (tėvai – su vaikais, tetos – su sūnėnais) ir taip motyvuoja vieni kitus.

1941-ŪJŲ BIRŽELIO SUKILIMAS IR EKSPONATAS, KURIS NETELPA Į VITRINĄ

TEKSTAS: Greta Kučinskaitė
NUOTRAUKA: Vytauto Didžiojo karo muziejus

1. Motosporto veterano, Lietuvių aktyvistų fronto nario, Antano Juozo Ilgausko (1913–2002) motociklas „Harley Davidson“, kuriuo jis Kaune vežiojo ginklus 1941 m. birželio sukilimo dalyviams.

1941 metų birželio 22 dieną, sekmadienio rytą, 5 val. 30 min., iš visų Vokietijos radijo stočių pasigirdo Vokietijos kanclerio Adolfo Hitlerio perskaitytas dekretas su motyvais pradėti karą tarp nacistinės Vokietijos ir Sovietų Sąjungos, netrukus Kauno padangėje pasirodė ir pirmieji vokiečių lėktuvai. 10 valandą dar krintant vokiečių bomboms (vokiečių aviacija subombardavo Aleksoto aerodromą) į pirmąjį posėdį susirinkę Lietuvių aktyvistų fronto (toliau – LAF) Kauno štabo nariai nutarė pradėti sukilimą.

Kaune stichiškai susiformavo Vietinės apsaugos štabas, vadovavęs sukilimui Kaune ir turėjęs palaikyti viešąją tvarką įžengus vokiečiams. Birželio 22 dienos vakare sukilėliai užėmė radiofoną (namas Daukanto g., iš kurio 1941 metų birželio 23 dieną Lietuvos laikinoji vyriausybė paskelbė Nepriklausomybės atstatymo deklaraciją), radijo stotį (Žaliakalnis, Vaižganto g. 13, užtikrinusios Kauno radiofono transliaciją, ją saugojo 1941 metų birželio sukilimo dalyvio J. Itn. Vytauto Stonio būrys), paštą ir kitas vietas.

Pirmadienio rytą, 1941 metų birželio 23 dieną, visiems ryšininkams ir sukilėliams te-lefonu buvo duotas įsakymas klausyti Kauno radijo stoties. Kauno mieste buvo įjungti visi vieši garsiakalbiai. Spaudos ir propagandos daliniui įsakyta užimti spaustuvę (Donelaičio g. 24) ir pasiruošti laikraščio „J laisvę“ spausdinimui ir atsišaukimams.

9 val. 28 min. per Kauno radiofoną nuskambėjo istorija tapę žodžiai: „Dėmesio! Dėmesio! Kalba Kaunas, nepriklausoma Lietuva! Lietuvos nepriklausomybės atstatymo deklaravimas. Susidariusi Laikinoji vėl naujai atgimstančios Lietuvos vyriausybė skelbia atstatanti Laisvą ir Nepriklausomą Lietuvos Valstybę. Prieš viso pasaulio tyrąją sąžinę jaunoji Lietuvos valstybė entuziastingai pasižada prisidėti prie Europos organizavimo naujais pagrindais. Žiauraus bolševikų teroro iškankinta Lietuvių Tauta ryžtasi kurti ateitį tautinės vienybės ir socialinio teisingumo pagrindais.“ Leonui Prapuoleniui perskaičius Nepriklausomybės atkūrimo deklaraciją, paskelbus Laikinosios vyriausybės sudėtį, sugrojus Lietuvos himną ir giesmę „Lietuviais esame mes gimę“, nuskambėjo Kipro Petrausko atliekama „Saulėlė raudona“. Ši daina buvo sutartas Lietuvių aktyvistų fronto ženklas visoje Lietuvoje pradėti sukilimą. Ir sukilimas prasidėjo... Kaunas paskendo pirmuose šūviuose. 10–11 val. sukilėliams pavyko patekti į rusų kariuomenės ginklų sandėlį Žaliakalnyje, iš ten ginklai masiškai buvo pervežami į sukilėlių būstines, o spaudos ir propagandos dalinys, užėmęs spaustuvę, rengė laikraščio „J laisvę“ pirmąjį numerį. 12 val. Karo muziejaus bokšte suplevėsavo Lietuvos valstybinė vėliava, kaip rašė spauda: „Prašydo ir Kauno namai trispalvėmis.“

1941 metų birželio 24 dieną laikraščio „J Laisvę“ pirmajame numeryje buvo skelbiamos antraštės: „Atstatoma laisva Lietuva“, „Priespaudą numetant“, „Viskas Lietuvai!“, „Bolševikų rojaus kankiniai“ ir kt. bei paskelbtas Kauno miesto ir apskrities karo komendantų pulk. Jurgio Bobelio įsakymas Nr. 1. Minėtas dienraštis

nelegaliai buvo leidžiamas nuo 1941 metų birželio 24 dienos iki 1942 metų gruodžio 31 dienos. Sukilime [Kaune ir užmiestyje] dalyvavo apie 3 400 partizanų, iš jų žuvo 155 žmonės.

Tarp Kauno sukilėlių buvo ir 28 metų vyras, garsusis lenktynininkas, Lietuvos motociklininkų klubo pirmininkas (1934–1940), pirmosios tautinės olimpiados „Aplink Lietuvą“ čempionas (1938), Europos ralio Berlyne dalyvis Antanas Juozas Ilgauskas (1913–2002). Antanas Juozas Ilgauskas gimė neeilinę dieną – 1913 metų vasario 16 dieną, nuo pat mažų dienų mėgo sportą, bėgo krosą, mynė dviračio pedalus, o nuo 1930 metų sėdo prie motociklo vairo ir ateityje svajojo dalyvauti motociklininkų varžybose. Pirmosios tikrosios motociklininkų varžybos „Aplink Lietuvą“ buvo surengtos 1931 metais. Tuometis Prezidentas Antanas Smetona įsteigė specialų prizą-taurę. Ji turėjo visam laikui atitekti tam sportininkui, kuris tris kartus iš eilės laimės lenktynes „Aplink Lietuvą“. 1937 metų ralyje „Aplink Lietuvą“ dalyvavo jau ir Antanas Ilgauskas, o 1938 metais šioms lenktynėms tapus tautinės olimpiados dalimi, čia čempiono titulą pelnė A. Ilgauskas. Jis buvo trečiasis asmuo, gavęs čempiono titulą (1931 ir 1932 metų ralius laimėjo tuo metu garsiausias lenktynininkas Pranas Hiksa, o 1937 metais – M. Slavinskas) ir tapo pirmuoju jau pavadintos tautinės olimpiados nugalėtoju. Šias lenktynes jis laimėjo su garsiuoju savo motociklu „Harley Davidson“. A. Ilgauskas tapo gerai žinomas ir atpažįstamas. Jis buvo Kauno motociklistų klubo vicepirmininku bei sporto ir revizijos komisijų nariu ir išliko juo iki pat klubo uždarymo 1940 metais. 1940-aisiais kartu su kitais Lietuvos sportininkais buvo pakviestas į Maskvą, kur matė ir patį Josifą Staliną.

1941 metų birželį A. J. Ilgauskas, matydamas bręstantį sukilimą, tapo jo dalimi. Būdamas Lietuvių aktyvistų fronto nariu, A. J. Ilgauskas su savo lenktyniniu motociklu Kaune vežiojo ginklus 1941 metų birželio sukilimo dalyviams. Jis taip pat su savo garsiuoju motociklu atliko ryšininko pareigas tarp skirtingose Kauno vietose veikiančių sukilėlių. Ryšio užtikrinimas buvo labai svarbus, kad sukilimas vyktų sėkmingai.

Pavydas, kaip pats yra teigęs A. J. Ilgauskas, ir jo veikla neliko nepastebėta sovietinio saugumo. Sovietams antrą kartą okupavus Lietuvą, 1944 metais, jis buvo suimtas ir įkalintas Kauno sunkių darbų kalėjime, kur jo laukė mirties bausmė. Kauno sunkių darbų kalėjime jis praleido 15 parų, o 1944 metų lapkričio 22 dieną paskelbtas Karinio Pabaltijo tribunolo nuosprendis aukščiausią bausmę – sušaudyti! Nuosprendis turėjo

būti įvykdytas ne vėliau kaip per 72 valandas. Laimei, ši bausmė buvo pakeista. Mirtininkų kameroje išbuvęs iki gruodžio pabaigos, jau beveik prieš pat Kalėdas iš Kauno buvo pervežtas į Vilniaus sunkių darbų kalėjimą [Lukiškių kalėjimą], kur išgirdo, kad mirties bausmė pakeičiama 20 metų kalėjimo. Vilniuje buvo kalintas iki 1945-ųjų birželio, o paskui išvežtas į Vorkutos lagerį [Komija], kur gavo kalinio T-83 numerį. Kalėjo iki 1953 metų ir tik 1955 metų lapkričio 16 dieną grįžo į Lietuvą.

Atkūrus nepriklausomybę A. J. Ilgauskas ne kartą dalyvavo įvairiose automobilių varžybose, raliuose ir paraduose bei senovinių automobilių suvažiavimuose, čia jis tarp juodas odines striukes dėvinčių baikerių išsiskirdavo ne tik amžiumi, bet ir baltu aptemptu megztiniu bei energija ir optimizmu. Šis ne pagal amžių jaunatviškai žvalus žilagalvis senukas energingai sukirodavo antikvarinio „Harley Davidson“ motociklo vairą. Kaune baikerių varžybų galbūt ir nebūtų, jei ne šis šios sporto šakos pradininkas, kaunietis A. J. Ilgauskas.

Kai 1996 metais automobilininko Stasio Brundzos pastangomis buvo atgaivintas ralis „Aplink Lietuvą“ šalies Prezidento taurei laimėti – šia atgaivinta tradicija A. J. Ilgauskas ne tik džiaugėsi, bet ir pats dalyvavo – važiavo tuo pačiu antikvariniu „Harley Davidson“, kuriuo startavo ir 1938 metais. Dar anksčiau, 1989 metų rugsėjo 16 dieną, 76 metų A. J. Ilgauskas dalyvavo Čekoslovakijos senovinių mašinų „Padorlickij-89“ ralyje. Baikerių veteranas iš Čekoslovakijos tuščiomis negrįžo – užėmė ketvirtą vietą ir parsivežė prizą, jis iš visų dalyvių buvo vyriausias. Savo svajonės – sporto ir lenktynių A. Ilgauskas niekada neatsisakė, o motociklas buvo neatskiriamas jo kompanionas tiek lenktynių, tiek sukilimo metu. Kartą viename interviu A. J. Ilgauskas yra sakęs, kad net ir patekęs į kalėjimą jis savo motinos labiausiai prašė išsaugoti jo lenktyninį „Harley Davidson“ motociklą. 1996 metų sausio 18 dieną Lietuvos tremtinių ir politinių kalinių sąjungos būstinėje Kaune Lietuvos 1941 metų birželio 22–28 dienomis sukilimo dalyviams – Sukilėlių sąjungos nariams – pradėti išdavinėti pažymėjimai. Vienas tarp pirmųjų, gavusių šį pažymėjimą, buvo A. J. Ilgauskas. Pažymėjimas įteiktas, nes jis, veikdamas Kauno sukilėlių karo komendantūroje, vienintelis Kaune tomis dienomis važinėjęs didžiuoliu motociklu „Harley Davidson“ ir stebinęs net pirmuosius pasirodžiusius vokiečių karius, atliko svarbią ryšininko misiją. 1996 metų liepos 2 dieną jis buvo apdovanotav Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino medaliu, o 1999 metų lapkričio 22 dieną – Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu. Į amžiną poilsio vietą iškeliavo 2002 metų gruodį, eidamas 89 metus. x

PILIE TINIO PASIPRIEŠINIMO ABĖCĖLĖ – KAIP KOVOTI BE GINKLŲ?

Pilietinio pasipriešinimo abėcėlė

Patarimai, kaip kovoti be ginklų

1

12

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė

1. Leidinio viršelėlis.
2. PP dalyvio ženklas.

Kodėl kiekvienas turėtų mokėti pilietinio pasipriešinimo abėcėlę ir kodėl buvo svarbu parengti jos mokantį leidinį, kalbamės su knygelės autoriumi, Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos patarėju, Laisvės gynėjų gretose kovojusiu ir 1991 metų sausį Aukščiausiąją Tarybą gynusiu Lietuvos kariuomenės kūrėju savanoriu, ats. mjr. Albertu Daugirdu.

Kokia knygelės atsiradimo istorija?

„Kovoti su sovietais naudojant tik pilietinį pasipriešinimą“ – tokį įsakymą gavome 1991 metais prieš pat sausio 13-ąją iš Krašto apsaugos departamento direktoriaus Audriaus Butkevičiaus. Ir jau po paros mus traukė tankais, žudė automatinėmis šautuvų, sprogstamųjų paketų ugnimi... Žinote, iki šiol neapleidžia bejėgiškumo jausmas – tai kaipgi kautis, kai nei jokios literatūros, nei instrukcijų, nei mokymo nėra?!... Tiesa, besikuriančios ginkluotosios pajėgos pradėjo rengtis kariniam atsakui ir tai darė nuosekliai ir vis kokybiškiau bei masiškiau. O štai pilietinio pasipriešinimo rengimo kryptimi buvo judama, tačiau ne taip efektyviai, kaip galima buvo tikėtis. Jau 1991 metų pabaigoje organizuoti vienetiniai kursai, kuriuos vedė užsienio instruktoriai. 1992 metais išversta į lietuvių kalbą Gene'o Sharpo knyga „Pilietinė gynyba“. Dar po kelerių metų buvo įkurtas Pilietinio pasipriešinimo rengimo centras, kuris, kiek teko girdėti, vedė kažkokius mokymus, o 2002 metais išleido leidinį „Pilietinis pasipriešinimas“. Tais pačiais metais, minint Romo Kalantos protesto 30-ąsias metines, gegužės 14-oji skelbiama Pilietinio pasipriešinimo diena. Iki šių dienų buvo išleista ne viena publikacija, monografija ar mokslinis tyrimas, organizuota ne viena mokslinė konferencija ir daugybė minėjimo renginių, tačiau... Tačiau taip ir nesukūrėme jokios pilietinio (neginkluoto) pasipriešinimo sistemos savo valstybėje ir faktiškai esame vis dar tokioje pačioje padėtyje kaip ir 1991 metais – širdys karštos, smegenys netreniruotos, rankos tuščios...

Taigi, kai 1997 metais tarnaujant Savanoriškoje krašto apsaugos tarnyboje (vėliau – Krašto apsaugos savanorių pajėgose) į rankas pateko Jungtinių Amerikos Valstijų Centrinės žvalgybos agentūros išleista pilietinio pasipriešinimo patarimų knygelės „The Freedom Fighter's manual“ kopija, iš karto kilo mintis parengti lietuvišką versiją. Mažytė knygelė su daugybe piešinių ir trumpais patarimais po jais pasirodė kaip puiki idėja siekiant per minimalų laiką instruktuoti maksimalų žmonių skaičių, kaip galima kovoti ir be ginklų. Paprasčiau savo draugo, civilio, puikiai mokėjusio anglų kalbą, išversti užrašus. Po to juos atspausdinome spausdinimo mašinėlė (kompiuteriai buvo retesni nei dabar automobiliai „Tesla“), karpėme, klijavome, retušavome, kopijavome, sudėliojoame į knygelę, pridėjome įžanginį originalų lietuvišką žodį. Su šiuo produktu 1998 metais nuėjome pas tuometę savanorių vadovybę ir pasiūlėme leidybiniu būdu išspausdinti tokį tiražą, kad dieną

„X“ galėtume išplatinti visuomenėje ir taip pasipriešinimą agresoriui padaryti visuotiną. Deja, idėja nebuvo priimta...

Pasirodo, išleisti tokio pobūdžio knygelę buvo ne taip paprasta, užtrukote nemažai laiko, su kokiais sunkumais susidūrėte?

Taigi, kai pirmas bandymas 1998 metais išleisti leidinuką nepavyko, teko „išseiti į kantrų pogrindį“ ir atsідėti tik grynai karybai. Tiesa, idėjos „prakeiksmas“ persekiojo ir toliau. Jau minėjau, kad 2002 metais buvo išleista knygelė „Pilietinis pasipriešinimas“, kurios bendraautoriumi tapau ir aš, nes buvo pasiūlyta publikuoti su išgyvenimu susijusią medžiagą. Po to, kai Rusija 2014 metais užpuolė Ukrainą, su kariuomenės kūrėjų savanorių grupe įstojome į Lietuvos šaulių sąjungą, o vienus metus netgi darbavau si LŠS štabe kaip mokymo specialistas. Taigi, pamatęs, kad LŠS turi įstatymu reglamentuotą prievolę rengti savo narius pilietiniam pasipriešinimui, o karo metu ir organizuoti visuomenės pilietinį pasipriešinimą – vėl pabandžiau iš „pogrindžio“ išvesti leidinuką. Buvo paruoštas praplėstas variantas, sumaketuotas šiuolaikiškomis priemonėmis, tekstai sutvarkyti pagal visus lituanistinius reikalavimus, beliko suorganizuoti leidybą. Deja, ir vėl suveikė biurokratinė sistema blogia prasme, ir vėl teko grįžti į „pogrindį“...

Galiausiai, kai buvau pakviestas grįžti į Krašto apsaugos sistemą kaip civilis ir 2018 metais pradėjau tarnauti Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamente prie Krašto apsaugos ministerijos, vėl pasiūliau visuomenei parengti nedidelės apimties, labai konkrečią patarimų knygelę.

Kokia knygelės paskirtis? Koks jos tikslas?

Leidiny s radosi įgyvendinant vieną svarbiausių Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie KAM užduočių – šviesti, mokyti visuomenę, kaip krizės atveju ji galėtų neginkluotais pasipriešinimo būdais prisidėti prie valstybės gynybos.

Šios knygelės tikslas – supažindinti skaitytoją su pilietinio (neginkluoto) pasipriešinimo tikslais, strategijomis, taktiniais, taktika, „ginklais“ bei jų „šaudmenimis“ remiantis tiek šios srities korifėjaus G. Sharpo, tiek ir kitų autorių bei pilietinio pasipriešinimo pavyzdžių patirtimi (įskaitant ir pačios Lietuvos bei leidinio redaktoriaus sukaup tą patirtį). Leidiny s yra tarsi atmintinė tiems, kurie baigė Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie

Krašto apsaugos ministerijos Pilietinio (neginkluoto) pasipriešinimo kursą Nr. 1 (pradėtas vesti 2019 metais) arba Lietuvos šaulių sąjungos organizuojamus nesmurtinės kovos kursus (pradėti vesti 2018 metų pabaigoje). Ši atmintinė bus lengvai suprantama ir bet kuriam kitam piliečiui, nes teorinėje dalyje gausu pavyzdžių, o pagrindinę turinio dalį sudaro patarimai, iliustruoti piešiniais. Beje, knygelėje esantys piešiniai skirti ne tik suaugusiems skaitytojams nagrinėti, bet ir vaikams spalvinti. Siekiame, kad ir mažiausi mūsų šalies piliečiai pamažu prisijaukintų suvokimą, kad priešintis galime kiekvienas.

Kas padiktavo knygelės turinį?

Studijuojant G. Sharpo, Ainės Ramonaitės ir kitų autorių įžvalgas bei lyginant jas su asmenine patirtimi (teko ir Sąjūdžio judėjime dalyvauti, ir Parlamentą ginti, ir ginkluotąsias pajėgas kurti) labai aiškiai išsiskristalizavo du dalykai – mes visiškai nesuprantame šio kovos būdo technologijos ir galimo efekto bei to, kad, kaip ir kariai, nesmurtiniam pasipriešinimui privalome rengtis dar taikos metu.

Taigi pasistengta skaitytojui trumpai perteikti, kad pilietiniame pasipriešinime, kaip ir mūšio lauke, būtina kurti strategiją (–as), kaip judėsime savo tikslo link, numatyti taikinius – priešo autoritetą, visuomenės nebendradarbiavimą, resursus, ekspertizę, jėgos struktūras ir kitus, – į kurių pažeidimą nukreipsime savo pastangas, pasirinkti taktiką (–as), kaip manevruosime besikeičiančioje situacijoje, kokiomis „ginklų“ rūšimis – psichologinių, ekonominių, politinių, socialinių-visuomeninių – operuosime bei kokiais šaudmenimis – sėdimaisiais protestais, patalpų užėmimu, piešiniais, kelių blokavimu (G. Sharpas pateikia beveik 200 „šaudmenų“ pavyzdžių) – smogsime. Naudojant šį kovos būdą (nesmurtinį pasipriešinimą) taip pat, kaip ir karyboje, reikia žinių, resursų, gebėti greitai keisti sumanymus atsižvelgiant į situaciją, reikia ištvermės, kantrybės ir drausmės, būtina nusiteikti neišvengiamoms netektims ir represijoms...

Tokie dalykai neišmokstami per naktį ir, jei norime smogti priešui efektyviai, reikia treniruotis ir veikti jau dabar. Juolab kad Lietuvos neprieteliai kenkia mums kiekvieną dieną, naudodami „minkštąsias galias“, informacines kampanijas, kibernetines atakas, šnipinėjimą, stengdamiesi supriešinti mūsų visuomenę, sukelti abejonę dėl prasmės kovoti už savo gyvenimo būdą, pakirsdami mūsų valią priešintis. Tinkama piliečių reakcija, neabejingumas mūsų Tėvynės problemoms ir Jai kenkiančių asmenų ar valstybių veiksams jau yra pilietinis pasipriešinimas. »

Jei ieškai, kur
studijuoti, atkreipk
dėmesį, kur į
Tave žiūri kaip
į asmenybę –
unikalią.

Tai tarsi vieno nenutrūkstamo ciklo etapai: sutikau, supratau, įvaldžiau. Ir tarpai – sutikau, nepatiko, pamiršau. Todėl logiška, kad viską, ką darome, turėtume taip ir vertinti – ką naujo patyriau, ar supratau ir ar noriu įvaldyti?

Etapinis dualumas, nes mokymasis ir treniravimasis – neatsiejami to paties ciklo komponentai. Tačiau yra ir kita medalio pusė... Galbūt jau teko ruoštis egzaminams ar svarbioms varžyboms? Kai kurį laiką visas gyvenimas tesisuka apie vieną vienintelį dalyką – sportą, mokslą, meną, santykius ar dar ką nors? Po kiek laiko atsiranda apsvaigimo potyris, kuris gali būti malonus, tačiau palengva sukelia disbalansą ir galiausiai atsiranda pokyčio alkis. Ir maloni veikla gali virsti savotiška kančia.

Kiek yra žinomų intelekto rūšių? Garsiuoju intelekto koeficientu įvertinamos žinios, virstančios išmintimi – „Street smarts“. Netoli atsilieka emocinis, kinematinis ir socialinis intelektas. O kuris svarbiausias Tau? Ar geriau junti kito žmogaus emocijas ir gali atjausti? Ar labiau supranti, kaip kažkas veikia? O gal esi iš prigimties lyderis – asmuo, su kuriuo visi nori siekti bendro tikslo? Tai yra Tavo „sąlygos“ – kas Tau rūpi, kuo save matai ir kaip šiose vizijose jautiesi.

Svarbu žinoti, kas esi, tačiau išlaikyti dvasinę pusiausvyrą – dar svarbiau. Ypač dinamiškame pasaulyje. Mėgstama sakyti, kad dabar pasaulis – kaip niekada kitoks, tačiau kada jis toks nebuvo – kiekvienai kartai jos gyvenamasis laikotarpis yra „labiausias“ – sunkiausias, laisviausias, išmaniausias, didingiausias ir visoks kitoks „-iausias“.

Svarbiausia, kad Tavo asmenybė būtų pasirengusi prisitaikyti ir rasti savo vietą, vaidmenį, išsaugodama savastį, net jei pasaulis apsiverstų aukštyn kojomis.

APIBENDRINKIME

Charakteris – tai, ko neatsisakome, nemaskuojame ir kuo didžiuojamės.

Unikalumas – tai visi mūsų pasirinkimai, kurie galiausiai suformavo mus tokius, kokie esame. Niekas neturi visų tokių pačių pasirinkimų, net jei mėgstame tą patį sportą, geriame tuos pačius gėrimus ir valgome tuos pačius produktus – mes galime būti panašūs, bet išliekame saviti.

Motyvacija – sėkmės rato variklis. Be jos nepradedame ir pradėję nepabaigiame. Tai – šviesa, leidžianti rasti kitą žingsnį, ir energija, įgalinanti tą žingsnį žengti.

Mokymasis – tai analizė ir supratimas, tendencijų įžvelgimas, priežasčių įvardijimas, ryšių radimas – visa, kas iš chaoso ir tamsos sukuria šviesą ir tvarką.

Treniruotės – įgūdžių tobulinimas, pamokos ir įgytų žinių įdarbinimas – pavertimas įrankiais. Treniruotės žemę paverčia derlingais laukais, fotoaparata – meno įrankiu, saksofoną – kerinčia muzika, o atletą – čempionu.

Lyderystė – „tai įtaka (poveikis) aplinkiniams siekiant bendro tikslo“ (mjr. Rosita Kanapeckaitė).

VEIKIME

Jei dabar ieškai, kur dirbti, klausk savęs: kas manimi domisi, mėgina mane pažinti? Pabandyk suprasti: ar čia man bus įdomu ir ką norėčiau daryti.

Jei ieškai, kur studijuoti, atkreipk dėmesį, kur į Tave žiūri kaip į asmenybę – unikalią, ryžtingą – ir kviečia pasikalbėti asmeniškai, net nežinodami Tavo balų? Domisi Tavo motyvacija, kodėl nori studijuoti, ar turi gyvenimo planą. Nes nesi vien skaičiukai, balai, kokiais išlaikė egzaminus... Esi žmogus, turintis savo svajonių ir poreikių, išsiskiriantis gebėjimais, kurių niekas kitas neturi. Tad turbūt norėtumei turėti galimybę auginti šiuos savo gebėjimus ir asmenybę?

Išeiti iš komforto zonos, subalansuoti savo gyvenimo komponentus – fizinius, socialinius, intelektualinius – ir žinoti, kad metai, kuriais eisi šiuo keliu, bus vertingi, atneš kažką naujo, kas išliks svarbu, kad ir kokios būtų aplinkybės ir pokyčiai pasaulyje.

Nes, jei programavimo žinios po 4 metų gali būti nebeaktualios, laikas, kurį būsi skyręs savo asmeniniam vystymuisi, savęs paieškai, bus naudingas, kad ir kokių keliu vėliau pasuktum.

Čia mes prieiname prie šio straipsnio autoriaus atstovaujamos institucijos – Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos.

Akademijoje kariūnai ugdomi lyderiais, ryžtingais žmonėmis, kurie ne tik nebijo iššūkių, bet ir sąmoningai juos renkasi.

Jie pasirinko ne tą kelią, kurį visi aplinkiniai vadina saugiu ir kuris dabar gana populiarus, o tą, kuris leis įveikti bet kokius gyvenimo iššūkius.

Šis pasirinkimas, jei nori tapti lyderiu, įpareigos vadovauti 30 žmonių. Jis ne „suteiks galimybę“, o reikalingiausių įgūdžių ir žinių, kad gavęs diplomą iškart galėtum vadovauti. Todėl studijuoti nėra lengva, nes nesi rengiamas būti „sistemos krumpliaraičiu“, esi rengiamas būti vadu, kuris gebės įvertinti besikeičiančią situaciją, priimti tinkamą sprendimą ir paskirstyti atsakomybę.

Pasirinkęs tokį iššūkį kaip Karo akademija Tu tampi kūrėju, žmogumi, kuris privalo priimti sprendimą už kitus, kurie galbūt dar nėra tam pasirengę. Tau garantuota tarnybos vieta ir geras atlygis, nes Tu – išskirtinė asmenybė, norinti ir galinti priimti atsakomybę ir rodyti kelią kitiems.

Akademijoje nėra lengva, nes tai – ne tik studijos. Nori iššūkio – parodyk savo motyvaciją, registruokis į motyvacinį pokalbį! x

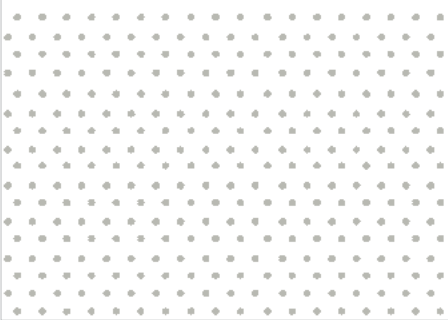
Akademijoje
kariūnai ugdomi
lyderiais, ryžtingais
žmonėmis, kurie ne
tik nebijo iššūkių,
bet ir sąmoningai
juos renkasi.

TERORIZMAS IR CIVILINĖ AVIACIJA: ENTEBĖS ATVEJIS

1

14

- 1. Izraelio kariai neša sužeistą įkaitą, Uganda, 1976.
- 2. „Mercedes Benz“ automobilis kraunamas į lėktuvą.

TEKSTAS: Valdas Kilpys
NUOTAUKOS: „Agence France-Presse“

Neseniai Baltarusijos specialiųjų tarnybų įvykdyto civilinio lėktuvo nutupdymo kontekste išryškėjo bendros civilinės aviacijos saugumo problemos. Tačiau būta dar neramesnių laikų, kai civilinės aviacijos lainerių užgrobimas buvo tapęs vos ne įprastu. Ypač tai galiojo Izraelio piliečius skraidinantiems lėktuvams.

Viena tokių teroristinių atakų nutiko 1976-aisiais, kai aviakompanijos „Air France“ lėktuvas „Airbus A300“, skrendantis maršrutu Tel Avivas–Paryžius, buvo užgrobta keturių teroristų ir paskui nutupdytas Ugandos Entebės oro uoste, kur ir įvyko šios dramos atomazga.

SAUGUMAS – PIRMIAUSIA

Žydų valstybės geopolitinė padėtis nuolat verčia tobulinti gynybos ir saugumo priemones. Izraelyje sukurta net atskira Vidinio saugumo ministerija. Ko gero, sąmoningai šios ministerijos struktūra yra labai komplikauta ir sunkiai suprantama. Jos koordinuojamos operacijos „rauna stogą“ dažnam specialistui, tačiau įdomiausia tai, kad Izraelio valstybė turi mažiausiai penkias žinomas civilines saugumo ir žvalgybos tarnybas, kurių tarpusavio sąsajos ir priklausomybės yra nesuvokiamos net specialistams.

Ką jau kalbėti apie elitinius, specialiuosius, antiteroristinius ir kitokius panašaus pobūdžio dalinius kariuomenėje, kur painiavos dar daugiau. Jei kur pasaulyje identifikuojama kokia nors žydams priskiriama operacija, išsiaiškinti, kas ir kieno palieptas tai atliko, praktiškai neįmanoma. Tiesiog sakoma, kad „Mossado“ darbas“. Tai plačiausiai žinoma Izraelio žvalgybos tarnyba.

Nuo 1948 metų iki šiol kovojama ir su įvairiomis palestiniečių bei arabų kovinėmis organizacijomis, todėl nenuostabu, kad dažnas šalies premjeras ar ministras yra buvęs specialiųjų dalinių nariu. Šiandienis premjeras Benjaminas Netanyahu – ne išimtis. Jo brolis žuvo būtent Entebės operacijos metu. Dar vienas lietuviškų šaknų turintis Izraelio premjeras Ehudas Barakas, 1973 metais operacijoje „Dievo rūstybė“ persirengęs moterimi, Beirute asmeniškai neutralizavo keletą palestiniečių teroristų vadeivų.

UŽGROBIMAS

Negerumai prasidėjo 1976-ųjų birželio 27 dieną, kai aviakompanijos „Air France“ lėktuvas „Airbus A300“ nusileido tarpinio sustojimo Atėnų oro uoste. Ten jį ir užgrobė keturių teroristų grupė. Įdomu tai, kad teroristai atstovavo gana skirtingoms politinėms pakraipoms: du buvo Palestinos išlaisvinimo liaudies fronto nariai, o kiti du – Vokietijos kraštutinių kairiųjų radikalų, vadinamosios Revoliucinės kuopelės, nariai.

Po užgrobimo lėktuvas nuskrido į Libijos Bengazijos oro uostą, kur buvo paleista viena nėsčia keleivė. Birželio 28 dieną orlaivis perskrido į Ugandos Entebės oro uostą, kur prie minėtų keturių lėktuvo užgrobėjų prisijungė dar keturi teroristai. Svarbu tai, kad Ugandos prezidentas Idi Aminas teroristus palaikė, todėl jie jautėsi santykinai užtikrintai.

Užgrobėjų veiksmai buvo aiškiai nukreipti prieš žydus. Keleiviai buvo suskirstyti į dvi grupes (žydus ir kitus) ir pareikalauta paleisti įkalintus palestiniečius, o to nepadarius iki 1976 metų liepos 1 dienos, esą įkaitai bus žudomi.

Dalis įkaitų buvo paleista, lėktuvo įgula liko su keleiviais, tad galutinis įkalintų asmenų skaičius Entebėje buvo 106.

PLANAVIMAS IR PASIRENGIMAS

Buvo nuspręsta vaduoti įkaitus. Operacijai surinkti apie šimtas karių buvo suskirstyti į tris grupes. Pirmoji, pati mažiausia, buvo skirta vadovavimui ir koordinavimui. Apie 30 karių sudarė kovinį branduolį, kurio pagrindinė užduotis – išvaduoti įkaitus. Dalis karių buvo paskirti apsaugai, nes nebuvo garantijos, kad į kovą nestos Ugandos karinės pajėgos. Trečiąją grupę sudarė tie, kurių užduotis buvo lėktuvų apsauga, pagalba įkaitams po išvadavimo ir, jei pavyktų, Ugandai priklausiusių kovinių rusų gamybos lėktuvų MIG sunaikinimas.

Operacijai vykdyti pasitelkta nemažai aviacijos: keturi lėktuvai „Lockheed C-130 Hercules“, du „Boeing 707“. Buvo skrendama itin žemai, kad priešinių radarai nematytų artėjančio pavojaus. Įdomi detalė – viename iš lėktuvų buvo skraidinamas prašmatnus „Mercedes“ markės automobilis, kuris it du vandens lašai priminė Ugandos prezidento transporto priemonę. Šis automobilis buvo skirtas Ugandos kariam klaidinti, nes išvydę prezidentą jie kortėžą prisileistų visai arti.

Automobilis buvo pirktas iš turtingo arabo, kuris jau gerokai po visko televizijoje išvydęs vaizdus po operacijos atpažino saviškę transporto priemonę ir pareikalavo iš Izraelio daugiau pinigų. Kuo viskas baigėsi, istorija nutyli...

VEIKSMAS

Izraelio lėktuvai nusileido apie 23 valandą. Prie oro uosto terminalo šturmo grupė privažiavo „Land Rover“ džipais, kurių priekyje judėjo juodasis „Mercedes-Benz“. Didžioji terminalą saugojusių karių dalis buvo neutralizuota, tačiau šturmo grupė buvo pastebėta, todėl neliko nieko kito, kaip tik iš karto šturmuoti pastatą. Šturmo metu nušautas vienas įkaitas, kuris nespėjo atsigulti. Veiksmas truko apie 2–3 minutes. Visi teroristai iškeliavo į pragarą.

Žydai nesikuklino: kita grupė sunaikino netoliese stovinčius MIG'us ir radarus. Po kiek laiko komandosai sulaukė atsako – persigrupavę Ugandos kareiviai apšaudė atvykėlius iš oro uosto skrydžių kontrolės bokšto. Izraelio pajėgos atsisaukė iš šautuvų ir granatsvaiddžių.

Teigiama, kad būtent šio kovos epizodo metu žuvo šturmo grupės vadas Yonatanas Netanyahu. Dabartinio Izraelio premjero brolio vardu pavadinta operacija truko apie 50 minučių. Nukauti 7 teroristai ir apie 50 Ugandos kareivių. Operacijos motyvais sukurtas visai neblogas filmas „7 dienos Entebbe“ (rež. José Padilha). x

2

MANDAU – GALVŲ MEDŽIOKLEI SKIRTAS DAJAKŲ KARDAS

1

14

+
Dajakai –
šiuo terminu
apibrėžiamos
gentys ir jų
pasaulėžiūra.

TEKSTAS: Povilas Barštaitis

Prieš gilinantis į šio straipsnio ašimi esantį ginklą būtina susipažinti su jo išradėjais ir naudotojais – dajakais, taip bent kiek sušvelninant kilusį išgąstį, perskaičius makabriškai skambantį rašinio pavadinimą. Dajakai – Borneo saloje (kuri padalyta tarp Indonezijos, Malaizijos ir Brunėjaus), dar kitaip vadinamoje Kalimantanu, gyvenanti etninė grupė.

2

- 1. Dajakų genties gyventojai.
- 2. Dajakų karys, laikantis nukirstas galvas.

Dažniausiai šiuo terminu apibrėžiami visi vietiniai Borneo salos gyventojai, tačiau jie susiskirstę į daugiau nei 200 smulkesnių genčių, kurių svarbiausiomis laikomi: kajanai, kadazanai, melananai, kadajanai, ibanai, otdonumai, levanganai, maanjanai, punanai, ngadžu ir kt. XXI amžiaus pradžioje apytiksliai suskaičiuota 2,2 milijono dajakų genčių gyventojų. Gentys viena nuo kitos daugiau ar mažiau skiriasi, o tai lemia skirtingos aplinkybės, pavyzdžiui, geografinė padėtis. Didžiuosiuose miestuose prie jūros gyvenantys dajakai vis labiau praranda pirmąją savo identitetą ir vis labiau asimiliuojasi su malajais, javiečiais ar kitomis didesnėmis šio regiono tautomis. Įsikūrę miestuose kalba indoneziečių kalba, dirba pramonės sektoriuje, išpažįsta pasaulines religijas: katalikybę, protestantizmą, islamą. Tiesa, dajakai musulmonai nelaikomi „visaverčiais“ dajakais. Tradicinį gyvenimo būdą išlaikę dajakai gyvena salos gilumoje, upių pakrantėse, o kalnuotose vietovėse galima sutikti ir beveik visiškai civilizacijos nepasiektų genčių.

Nepaisant egzistuojančių skirtumų, tam tikros tradicijos, papročiai, gyvenimo būdas jungia gentis į jas apibrėžiantį pasaulėvaizdį. Visų genčių kalbos priskiriamos austronezinių kalbų grupei. Dajakai gyvena bendruomenėse, statosi „ilguosius namus“, užsiima lydimine žemdirbyste, augina ryžius, o mažiau pažengusios gentys – tuo, kuo žmogus užsiėmė nuo pirmųjų dienų – medžiokle, žuvininkyste, miško gėrybių rinkimu. Gentis paprastai sudaro keli šimtai žmonių, svarbiausias vienetas jose – šeima. Vaikai gyvena su tėvais iki vestuvių. Nors atskirų genčių santykiai, kaip matysime vėliau, nėra vieningi ir taikūs, dažnai jauni vaikinai sau žmonos ieško kitose gentyse. Sėkmingai užbaigęs tokias paieškas, jaunikis lieka gyventi savo išrinktosios gentyje.

Etniškumą išlaikiusiose gentyse išpažįstamas animizmui priskiriamas tikėjimas – *Kaharnigan*. Kaip ir daugelis gyvenimiškų sričių, taip ir *Kaharnigan* kiekvienoje gentyje šiek tiek skiriasi, bet religijos esmė ir pagrindas būdingas visiems. Išpažįstama daugybė dievybių, iš kurių viena yra pati „aukščiausioji“, tikima antgamtinėmis jėgomis. Aukščiausiąja galia laikoma Semangat – tai visur esanti antgamtinė jėga, lemianti žmonių, gyvūnų ir augalų gyvenimą. Kaip ir daugelis religijų, *Kaharnigan* turi savus maldininkus, garbinimo vietas, šventąją knygą, aukas (dievams aukojami ryžiai, tikintis sulaukti pagalbos).

Nors apie prabėgomis užsimintas vedybas, religiją ar kitus papročius

galima rašyti atskirus straipsnius, mūsų nagrinėjamoje temoje svarbiausia dajakų gyvenimo būdo dalis – karyba, ypač vadinamoji „galvų medžioklė“, kuriai privalu skirti daugiau dėmesio.

„GALVŲ MEDŽIOKLĖ“

Civilizuotame pasaulyje „galvų medžioklės“ tradicija neįsivaizduojama, nesuvokiama ir nepateisinama. Išgirdę tokią tradicijos apibrėžtį, natūraliai pradedame galvoti, jog tai, tikriausiai, reikia suprasti ne tiesiogiai ir tikimės sulaukti paaiškinimo, kad tos galvos nėra žmonių ar bent jau jos toliau lieka laikytis ant žmogaus pečių ir niekas nežudomas. Pačių dajakų šis paprotys vadinamas Ngayau, deja, neturi jokios perkeltinės reikšmės, o jo esmę geriausiai ir paaiškina tie du žodžiai, išryškinti šio skyrelio pavadinime. Tiesa, kaip istorijos moksle įprasta ir reikalinga, žvelgti į tiriamą ir aprašomą objektą reikia ne šių dienų aplinkos išugdytu požiūriu, o stengtis jį suprasti to laikotarpio, kai ši veikla buvo praktikuojama, normomis. Dar svarbiau suvokti tuo laikotarpiu civilizuoto pasaulio neliestos salos gyventojus, priimti jų tradicijas ir papročius kaip šventus ritualus, kartomis perduodamus daugybę metų. Tik įstengę persikelti tarp dajakų į Borneo, dar iki XIX amžiaus salą pasiekiant krikščionys bei ir civilizuoto pasaulio manieroms, galime plačiau panagrinėti šį, anksčiau gyvenusiems vietiniams reikšmingą ir savaime suprantamą ritualą.

„Galvų medžioklės“ priežastingumas nėra vienalytis ir galima išskirti keletą tai vertusių daryti prielaidų. Kaip matysime vėliau, viena iš priežasčių, lėmusių šio žiaurumo slopinimą, buvo religinė, tačiau religija taip pat ir skatino tai daryti. Skirtingai nei su kolonistais atkeliavęs tikėjimas, vietinių išpažįstamas *Kaharnigan* galvų nukirtusiam kariui suteikdavo privilegijų. Taip pasižymėjęs ir savo laimikį pristatęs karys galėdavo atidaryti šventuosius indus. Taip pat buvo tikima, kad nukirstos galvos lems gausų ryžių derlių, kurį nuėmus netgi buvo keliami galvų festivaliai. Nukirstos galvos taip pat turėjo saugoti bendruomenes, užtikrinti naujai statomų namų tvirtumą ir ilgaamžiškumą, gydyti ligas.

Kita svarbi galvų kirtimo priežastis buvo artimesnė tokiems atvejams – karinė. Tik pasižymėjęs karys galėjo užimti aukščiausią poziciją kariniame būryje, o pasižymėjimas, kaip galima numatyti, buvo matuojamas priešininkų galvomis. Proporcingai galvų skaičiui, augo ir kario prestižas bei pripažinimas. Tiesa, sumedžiojus daugiau nei vieną galvą, vieną tekdavo atiduoti kariniam vadui. Šioje tradicijoje galima įžvelgti analogijų su Šiaurės Amerikos indėnų praktikuotu priešininkų skalpavimo papročiu. »

1

Ryškesnis šios trofėjų medžioklės skirtumas – skalpavimas ne visada baigdavosi mirtimi. Pasitaikė ypač retų atvejų, kai žmogus išgyveno skalpavimą ir toliau gyveno suluošintas, kas visiškai neįmanoma dajakų aukos atveju. Grįžtant prie pastarųjų, įdomu tai, kad tarp jų egzistavo savotiška kompensacijų sistema ir, žuvus kariui, jo šeimai buvo atlyginami patirti nuostoliai. O kompensacijos dydis, vėlgį, priklausė nuo kario nukirstomis galvomis susikurto statuso. Kariniai ir religiniai motyvai persipynę tikėjime, kad nukirtus priešininko galvą įgaunamos jo galios. Dajakai tikėjo, kad žmogaus galios slypi sieloje ir galvoje, todėl būtent šios galūnės nukirtimas turėjo kelti ne tik kario prestižą, bet ir stiprinti jo jėgas.

Pirmajame skyriuje trumpai užsiminus apie vedybinius papročius, prie jų tenka grįžti ir rašant apie „galvų medžioklę“. Be abejo, pati vedybų ceremonija apsieidavo be kraujo praliejimo ir stingdančių klyksmų. Nukirstos galvos buvo vedybinio kraičio dalis. Šeimą kuriantis vyras atsinešamomis nukirstomis galvomis demonstruodavo savo narsą, galią. Taip pat jis užtikrindavo išrinktosios artimuosius, kad sugebės pasirūpinti savo šeima ir namais bei juos apsaugoti.

Šis tradicinis gestas turėjo ir daugiau kilmės priežasčių, bet XIX amžiuje saloje ir regione pasirodė britų ir olandų kolonistai lėmė „galvų medžioklės“ pabaigą. Pastarųjų įkurtos valdžios institucijos traktavo šią vietinių tradiciją kaip draudžiamą ir už jos praktikavimą baudė. 1874 metais tarp genčių pasirašyta

taikos sutartis teisiškai užbaigė galvų kirsdinimo praktiką bei tvirtino taiką ir ramybę saloje. Reikia nepamiršti kartu su kolonistais atkeliavusios krikščionybės. Naujo tikėjimo tiesų mokomi dajakai keitė požiūrį į žudymą, kurį pradėjo matyti kaip nuodėmę.

Taikos metu „užmigdyta“ galvų nukirsdinimo praktika bent iš dalies dėl karinių ir politinių priežasčių dajakams buvo priminta XX amžiaus konfliktų metu. Antrojo pasaulinio karo metais sąjungininkai amžius praktikuotą vietinių paprotį kreipė sau naudinga linkme prieš salą okupavusius japonus. Vėliau, XX amžiaus antroje pusėje, taip pat elgėsi ir Indonezijos vyriausybė, skyrėsi tik pasmerktieji netekti galvos – komunizmo propagavimu įtarti saloje gyvenę kinai 7-ajame dešimtmetyje. Netgi XX amžiaus 10-ajame dešimtmetyje kartu su kilusia smurto banga prieš emigrantus pasitaikė galvų kirtimo apraiškų. Šįkart aukomis tapo maduriečių tauta [Maduros saloje gyvenanti Indonezijos tauta]. Nors beveik prieš 2 amžius Borneo salą pasiekusioms vakarietišakai kultūrai ir krikščionybei pavyko išgyvendinti „galvų medžioklės“ tradiciją, pastarieji paminėti pavyzdžiai rodo, kad ir šiais laikais net ir tokios makabriškos priemonės pasitelkiamos valdantiejiems siekiant savų interesų. Nenoromis tenka pasvarstyti, ar aukštinantys ir gerbiantys gamtą dajakai, mirtį priimančios kaip natūralų gyvenimiško ciklo etapą, žiauresni už, ironiškai kalbant, civilizuoto pasaulio „galvas“, kuriems mirtis tampa įrankiu saviems tikslams pasiekti.

1. Dajakų gyvenamasis pastatas, vadinamasis „ilgasis namas“. Borneo sala, Indonezija.

1

2

MANDAU – TRADICINIS DAJAKŲ KARDAS

Mandau – tai trumpas, iki metro ilgio kardas, pasižymintis vienašmene geležte, kurios negaląsta pusė – trumpesnė, nuožulni ir, dažniausiai, dekoruota žalvariu. Įgaubta geležtė – ryškiausiai išreikšta kardo dalis, skirta kirsti, todėl smailiui neskiriama tiek svarbos. Tokia ginklo forma ir geležtės stiprinimas suprantamas vos tik prisiminus pagrindinę kardo paskirtį. Rankena, dažniausiai, buvo gaminama iš rago, gyvūno ar net žmogaus kaulo, medienos ir puošia plunksnomis, kailiu, rotangu [palmių rūšis]. Dažyto gyvūno kailio ir kitokie papuošimai tarnavo kaip talismanai ir buvo tikima, kad saugojo ginklą valdžiusį karį bei silpnino jo priešininkus. Dažnai rankenoje buvo išraižomos ar kitu būdu vaizduojamos mistinės būtybės ar dėlės, kurios dėl kraujo siurbimo buvo siejamos su kraują praliejiančiu kariu.

Šis straipsnis išryškino pagrindinę mandau paskirtį – galvų kirtimo tradiciją, tačiau jis buvo naudojamas ir kituose ritualuose ar dovanojamas vienos šeimos kartos kitai kaip turto simbolis. Šis kardas buvo dovanojamas ir tokiomis progomis kaip vestuvės. Mandau turėjo ir praktinę reikšmę, tad nepaisant religinių ir šeimos tradicijų kardas buvo naudojamas ir kasdienėms reikmėms. Kaip minėta, ginklo forma labai tiko „galvų medžioklei“, tačiau gyvenant tankiose džiunglėse šakų ir įvairios augalijos kirtimas buvo nuolatinis darbas. Be abejo, tokiems darbams skirti kardai nebuvo tokie puošnūs kaip apeiginiai ar dovanojamieji ginklai.

Šiais laikais dajakų gentyse mandau naudojamas šventiniuose ritualuose, festivaliuose, kurie taip traukia turistus.

Vytauto Didžiojo karo muziejuje saugomas mandau datuojamas XIX amžiumi. Jam būdinga tokiems kardams įprasta jau aprašyta forma ir puošyba. Vietoje išsamaus šio ginklo išvaizdos ir techninės dalies aprašymo siūlome pasigrožėti šios muziejinės vertybės nuotraukomis, kurios vaizdingai perteikia šio ginklo išskirtinumą.

3

3

2. Mandau, Borneo, XIX a. Dešinė kardo pusė.

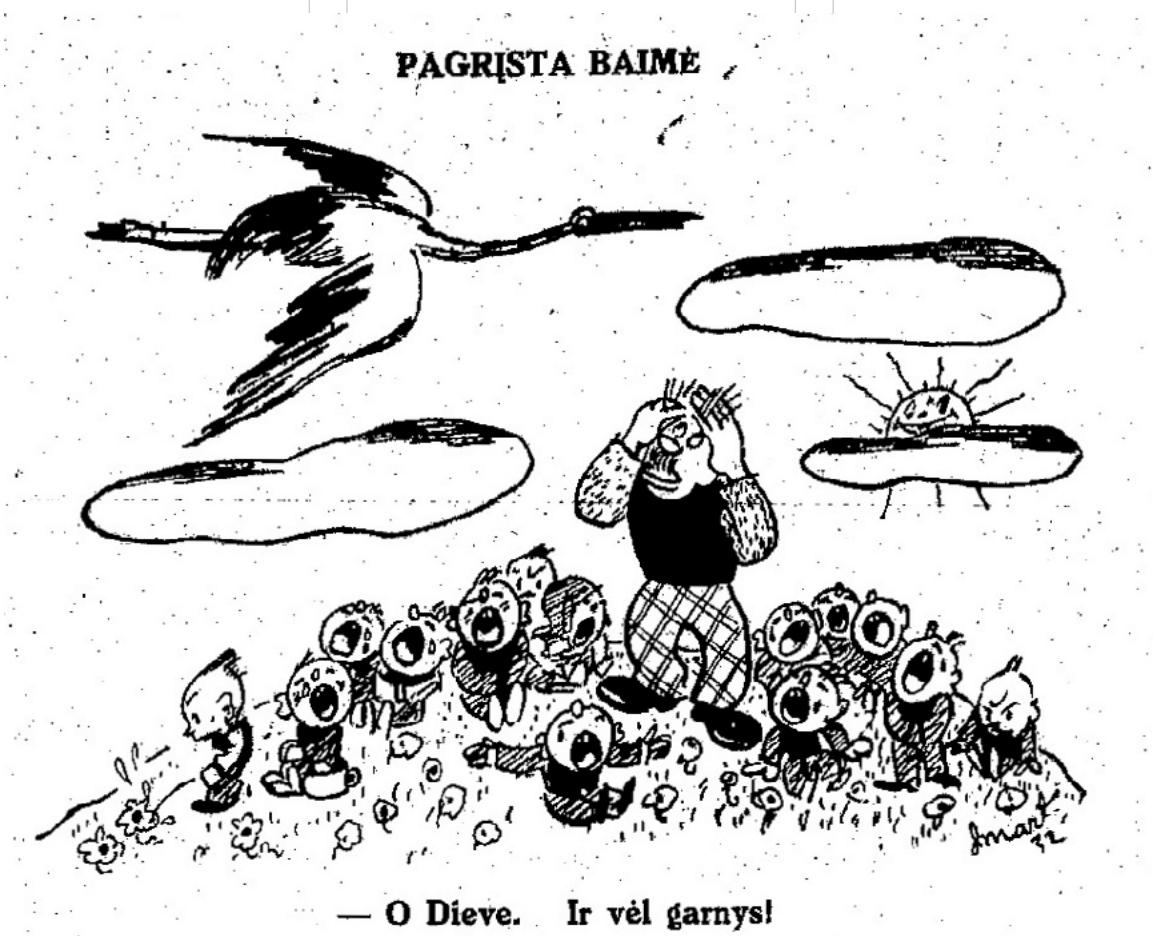
3. Mandau rankena, tikėtina, vaizduojanti dėlę, Borneo, XIX a.

4. Mandau geležtės puošyba žalvario ir vario ornamentais, Borneo, XIX a.

VDKM Ginklų rinkinys, G-961

4

SPAUDOS ANTYS PURPSĖJO IR TARPUKARIO LIETUVOJE

15

TEKSTAS: Birutė Malaškevičiūtė

Kiek gyvuoja spauda, tiek gyvuoja ir noras turėti kuo daugiau skaitytojų, formuoti jų nuomonę. Rašant vien apie gražius dalykus tai vargiai įmanoma. Norint padidinti tiražą (kartu ir pelną) arba internetinio puslapio lankytojų skaičių (nuo to priklauso reklamos užsakymai) reikalinga sensacija, pageidautina šurpesnė, ir kad pirmas ją paskelbtum.

Kartais sensacijų vaikymasis tiesiog tampa žurnalisto išgalvotų dalykų paskelbimu, negalvojant apie padarinius. Arba specialiai skelbiami klaidinantys, išgalvoti faktai, norint sukelti abejonių ir sąmyšio visuomenėje. Tokie pramanai šiandien vadinami melagienomis. Dar visai neseniai, kai dauguma dienraščių nebuvo taip aktyviai persikėlę į internetinę erdvę, o buvo spausdinami spaustuvėse, — spaudos antimis.

+

**Miunhauzeno
nuotykių — žymaus
fantasto rašytojo
vaizdingi nebūtų
dalykų aprašymai.
Mūsų kalba tariant:
kasdienė dienraščių
medžiaga.**

KAIP ANTIS ĮSIDARBINO SPAUDOJE?

Kaip antys tapo etatine laikraščių redakcijų darbuotoja, kad melagingos sensacijos buvo pavadintos jos vardu? Yra kelios versijos.

Jei tikėsime pirmąją, kai kurie Vakarų Europos laikraščiai nepatikimus straipsnius žymėdavo raidėmis NT. Tai buvo lotynų kalbos „Non testatur“ (nepatikrinta, nepatikima) trumpinys. Vokiečiai jį tardavo „ente“, vokiškai tai reiškė „antis“.

Kita versija — pavadinimas „spaudos antys“ atsirado tada, kai vienas prancūzų laikraštis aprašė naują ančių medžiojimo, gaudymo būdą. Surinktas giles buvo rekomenduojama išvirti kartu su viduriais laisvinančiomis žolėmis. Tuomet vieną gilę priištiti prie kuo plonesnės, bet tvirtos virvutės ir įmesti į vandens telkinį, kur plaukioja antys. Gilę antys praryja, jai susuka vidurius, purpt — ir gilę išlekia vandenin, o antys lieka pasinėrusi ant virvutės. Tada kita antys stveria tą gilę. Taip galima ančių prisigaudyti kiek nori. Neva vieno godaus piliečio, kuris jų viena virvute prisigaudė pernelyg daug, antys vos nenusinėšė į dangaus platybes. Išsiaiškinus, kad tai — pramanas, panašios žinutės imtos vadinti spaudos antimis.

Šioje istorijoje juokingiausia tai, kad panašų ančių gaudymo būdą nurodo ir žymusis išsigalvotojas baronas Miunhauzenas, tik jis vietoj gilės naudojo lašinių gabaliuką — irgi slidus daiktas...

Beje, 1940 metais išleistoje humoristinėje „Kuntapliškoje enciklopedijoje“ Miunhauzeno nuotykių buvo apibūdinti taip: „Žymaus fantasto rašytojo vaizdingi nebūtų dalykų aprašymai. Mūsų kalba tariant: kasdienė dienraščių medžiaga.“

PRAŽUDĖ ĖDRUMAS

Kad su spaudos antimis rimti reikalai, liudija ir tai, kad jau 1916 metais šiam reiškiniiui dėmesio skyrė vokiečių okupacinės valdžios laikraštis „Dabartis“, leistas lietuvių kalba. Žinutė buvo pavadinta „Antis“. Joje pateikiama štai tokia spaudos anties atsiradimo istorija: „Beveik visų tautų laikraščiai ypatingai melaginguosius kitų laikraščių pranešimus vadina „antimis“. O karo metu neutralių valdijų laikraščiai rusų ir anglų valdiškuosius pranešimus taipojau praminė antimis. Bet iškur gi paeina tasai vardas labai nepatikimiems pranešimams? Vienoje francų 1880-tųjų metų knygutėje šitai kas parašyta: Vienas belgų laikraštininkas skaitydamas francų laikraščius dažnai pykinosi, kad jie nuolat pranešdavo stambių pramanytų

melagysčių. Norėdamas juos gerai pamokyti, sumanė dar geriau už juos primeluoti savo laikraštyje.

Taip ir padarė. Vieną dieną jo laikraštis išnešiojo po sietą jo paties parašytą pasakėlę apie neapsakomai didelį ančių ėdrumą. Pats buk šitai ką patyręs: žardelyje turėjęs 20 ančių. Vieną plunksnuotą neberlautą antį davęs, smulkiai sukapoti ir sulesinti likusiai devyniolika ančių. Tos netrukus viską prarijusios. Taipojau sukapojo antrą, paskui trečią, ketvirtą antį ir taip sulesinę devyniolika ančių. Vis po vieną smulkiai sukapoję lesino kitas gyvąsias antys. Taigi išėjo, kad likusi dvidešimtoji antys buvo suėdusi visas kitas devyniolika ančių. O tatai įvykę visai trumpai. Ši gražioji pasakėlė primena kitą į ją panašią apie du liutu, kuriuodu kits kitą suėdė, liko vos uodegos. Šitai indomiai belgų laikraščio žinutei apie ėdriasias antys visi greit patikėjo, ir visi francų laikraščiai ją perspausdino, pridėdami dar iš savo pusės po keletą rimtų pastabų, kad ir jie tą didįjį ančių ėdrumą jau seniai žinoję iš savo patyrimų. Kada galiausiai anas pasakos pramanytojas prisipažino, kad norėjęs čia tikrai iškirsti juokus, tai buvo daug juoko iš didelio francų laikraščių apsiavilimo. Nuo to laiko grynai sumeluotas, pasvilintas laikraščiuose žineles vadina „antimis“.

SPAUDOS ANTIS PURPTELĖJO LIETUVOJE — ŽINIOS PASKLIDO UŽSIENYJE

Vieną žymiausių tarpukario melagių „Lietuvos žinios“ pirmame puslapyje išspausdino 1931 metų liepos 8 dieną. Netrukus ją pasistvėrė daugelis laikraščių. „Viduramžiai Lietuvoje“, „Rožančių pasmaugė kūdikį“ — tokiomis ir panašiomis antraštėmis pirmuosiuose puslapiuose klykte klykė respublikiniai laikraščiai. Minėtuose straipsniuose buvo pasakojama apie neva tamsių kaimiečių rožiniu pasmaugtą „velnio apsėstą“ kūdikį. Šią žinią netrukus pasičiupo Klaipėdos krašto spauda ir keletas patiklių užsienio spaudos atstovų, kurie Lietuvą pavaizdavo kaip atsilikusių barbarų kraštą. Kad ir kaip ir kiek kuris laikraštis stengėsi, iškalbingumu nusileido „Dienos naujienoms“, kurios su įvairiais literatūriniais nukrypimais rėžė iš peties: „Kokių neįtikėtinų dalykų Lietuvoj dar atsitinka. Rodos niekas burtams ir burtininkams jau netiki, į prietarus nekreipia dėmesio, tačiau tas tik teorijoje, gi praktika visai kitą rodo. Atpasakojamas įvykis charakterizuoja kai kurių Lietuvos vietų kaimo gyventojų kultūrinį „pakilimą“.

1. Tarpukario Lietuvos kaimas garsėjo gausiomis šeimomis. Visko jose nutikdavo, tačiau niekam neateidavo į galvą vaikų smaugti rožiniu.

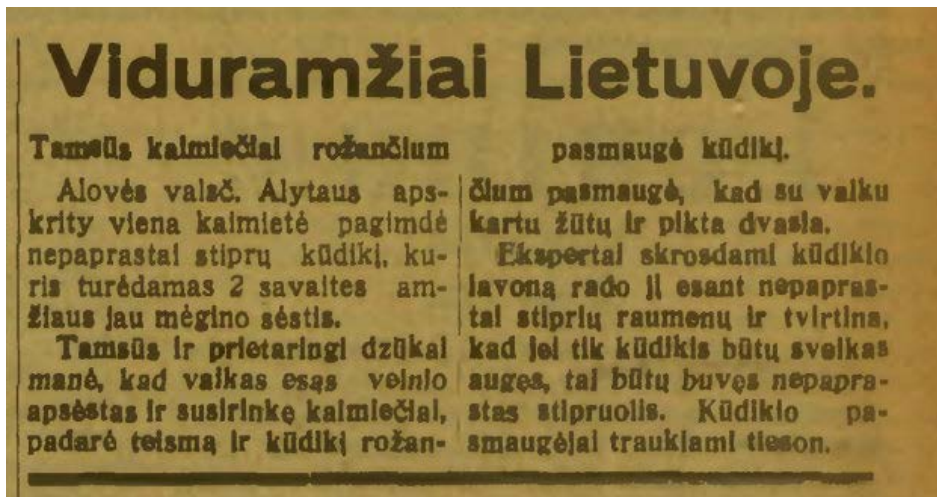
Vapsva. 1932, Nr. 4. p. 7.

Taip, taip. Jeigu nėra faktų, juos reikia išgalvoti, o tema turi būti. Žurnalistų tarpe yra nuostabūs faktų išradėjai. Taip gudriai sumeluos, kad pats labiausiai netikintis žmogus patikės.

Mus informuoja, kad Alovės valšč.
vienne kaime labai pasiturinčioj
šeimoj gimė kūdikis. Sveikutėlis, judrus,
bet nepaprastai stambus ir tvirtas.
Tėvai, giminės, kaimynai stebėjosi tokiau
padarėliu ir ėmė įvairiai apie jį spėlioti, o
kūdikis sulaukęs 2 savaitių amžiaus ėmė
galvutę riesti aukštyn, lyg norėdamas
atsikelti ar atsisėsti, žmonės varė iš proto.
Kas matė, kad tokio amžiaus kūdikis
tokius fokusus darytų. Vaikas nenormalus,
greičiausiai jis yra užkeiktas ar velnio
apsėstas, taip spėjojo kaimiečiai. Kai
kūdikis kilstelėjė, kaimo moterys jį šventu
vandeniu šlaksto, smilkina verbomis, šv.
Agotos duoną aplink lopšį neša, visokias
maldas kalba, buria, bet niekas negelbsti.
Vaikas diena iš dienos tvirtėja, tėvams ir
kitiems prieš kelias dienas jį mačiusiems
atrodo nepaprastai smarkiai augęs ir vis
nepaprastesniu besidarančiu.

Nerimas ir baimė apėmė visą šeimą, giminės, o tą neramumą kėlė visokie pasakojimai, padavimai apie „velnio apsėstus“ vaikus. Šeima nutarė, kad jų kūdikis tikrai yra „velnio apsėstas“, ir kaip toki, nors jis katalikų tėvų kūdikis, bet ar nepasitaiko visokių atsitikimų ir pas katalikus, reikia kaip nors nugalabyti, priešingai, dar ko gero, jis paaugęs gali visą giminę išžudyti, gali užaugti liupicieriuku ir t. t. Šeimos nutarimas jį nužudyti, bet kaip? Ilgai šeimą vargino toks klausimas. Galiausiai moterys rado išeitį. Jei jame yra velnias, šiaip nenužudysi, žudant dar gali ir gyviems būti bloga. Užtat reikia žudyti tokiomis priemonėmis, kurios apsaugotų žudančius nuo velnio.

Buvo paimtas ilgas, šventytas rožančius. Tuo rožančium pasmaugė nepaprastąjį kūdikį. Pasmaugė ir džiaugėsi nusikratę „šėtonėlio“, džiaugėsi ir tylėjo. Bet moterys paslapties negali užlaikyti.

Paslaptį viena kitai išslepėjo „ant ausies“. Kalbos pasiekė atatinamas įstaigas ir „didelis darbas“ – apsaugoti giminę nuo „velnio apėsoto“ vaiko, pripažintas kriminalinių nusikaltimų, žmogžudystė. Už tai žudikai bus kviečiami kaltinamųjų suolan.“

SVARBIAUSIA – SENSACIJĄ NUPASAKOTI KUO ŠIURPIAU

Daug trumpiau, bet šturpiu šj įvykj pateikė „Lietuvos žinios“:
„Alovės valšč.
Alytaus apskrity viena kaimietė pagimdė
nepaprastai stiprų kūdikį, kuris turėdamas
2 savaites amžiaus jau mėgino sėstis.

Tamsūs ir prietaringi dzūkai manē, kad
vaikas esās velnio apsēstas ir susirinkę
kaimiečiai padarē teismą ir kūdikį
rožančium pasmaugē, kad su vaiku kartu
žūtų ir pikta dvasia.

Eksperimentai skrodsdami kūdikio lavoną rado jį esant nepaprastai stiprių raumenų ir tvirtina, kad jei tik kūdikis sveikas augęs, tai būtų buvęs nepaprastai stiprus. Kūdikio pasmaugėliai traukiami tieson.“ Kituose laikraščiuose labai panašiai, tik pridant vieną kitą smulkų detalę, buvo papasakota ši istorija.

Lietuvos skaitytojai buvo pakraupę nuo tokios sensacingos ir tikroviškai aprašomos istorijos. Gal viskas taip ir būtų pasibaigę, tačiau „Lietuvos žinios“ niekaip nenurimo – užvaldė sėkmę ir azartas, o ir tirazas šoktelėjo. Po poros dienų išspausdintas naujas straipsnis „Viduramžiai“. Jame vėl detaliai išdėstyta kūdikių „karo lauko teismo“ eiga. Surasti ir kaltininkai: „Tokių tamsių užkampių Lietuvoje yra daug. Kiekvienam jų žmonės „šviečia“ valdininkai, kunigai ir t. t., ir t. t.

Na ir sulaukėme „švietimo vaisių“.

Dėl įvykio Alytaus apskrity turi parausti visi mūsų „liaudies švietėjai“.

Metas jau suprasti, kad amžius skurdusius
tamsumoje Lietuvos užkampius gali
apšviesti ne bažnytinės vaško žvakės,
ne kišeninės surūdijusios valdininkų
elektros lemputės, o tikrosios laisvės ir
demokratijos saulė.

O šandien jos nėra mūsų danguje."

IŠLINDO ANTIS IŠ MAIŠO. JEIGU NĖRA FAKTŲ – JUOS REIKIA IŠGALVOTI

Po pakartotinių straipsnių šia istorija ėmėsi domėtis savaitraščiai „Suvalkietis“ ir „Sekmadienis“. Netrukus jie atskleidė tiesą. Liaudis sako – išlindo yla iš maišo. Šiuo atveju reikėtų sakyti – antis.

Pirmiausia, pasipiktinimu užsiplieskė „Suvalkietis“, kuris, išgirdęs tokią žinią, „padarė specialų pasiteiravimą Alovės val. ir atatinamose įstaigose, tačiau niekur ta žinia nepasitvirtino“. Tad negailėjo emocijų: „Tai yra eilinis Kauno laikraščio prasimanymas. Gaila, kad mūsų dienraščiai dar tiek nerimti, jog nepatikrintomis žiniomis patys Lietuvą užsieniui rodo, kai puslaikinį barbarų kraštą.“ Vienas iš svariausių argumentų, jog tai išgalvota istorija, buvo ir tas, kad nė viename laikraštyje nenurodoma kaimo, kuriame tariamai buvo pasmaugtas kūdikis, pavadinimas.

Šķ kartā „Suvalkieši” palaiķē ir savaitraštis „Sekmadienis”, kuris, ne paslaptis, kartais irģi mēģo pasigainioti ir iģpūsti sensacijas, bet turģūt nutarē, kad šķkart persistengta.

1. 1931 metų liepos 8 dieną pirmame „Lietuvos žinių“ puslapyje išspausdinta žinutė sukėlė nemenką skandalą. Vėliau paaiškėjo, kad tai grynas pramanas.

2. Laikraštinių sensacijų atsiradimą ir tikrąją vietą geriausiai pavaizdavo danų karikatūristas Herlufas Bidstrupas.

Tad, žinodamas visą sensacijų gaminimo virtuvę, atskleidė paslaptį, kodėl taip nutiko: „Vasarą nėra apie ką rašyti, nėra jokių įvykių. Vasarą tiktai ir galima rašyti apie orą, pliažą ir apie skenduolius. O kai visa tai jau sunaudota, tai ir tenka žurnalistui atiduoti savo plunksną saugoti į archyvą iki geresnių laikų.

Tačiau blogas tas žurnalistas, kuris
neturi apie ką rašyti, ne visada turi temą.
Dar Volteris sakė:

Jei nebūtų Dievo, jis reikėtų išgalvoti.

Taip, taip. Jeigu nėra faktų, juos reikia išgalvoti, o tema turi būti.

Žurnalistu tarpe yra nuostabūs faktų išradėjai. Taip gudriai sumeluos, kad pats labiausiai netikintis žmogus patikės."

Pradžioje kaip pavyzdį pateikė išgalvoto pasakojimo Kaune faktus, kai vyriškis kelių laisvo elgesio moterų, kurioms nenorėjo susimokėti už paslaugas, „pagalba“ neteko savo pasididžiavimo. Nors visas buvo visiškai kitaip: „Visoj eilėj laikraščių buvo išspausdinta žinia, apie rinkėją ar knygrišį. Niekur nebuvo paminėta jo pavardė, tačiau buvo aprašomos jaudinančios ir nuostabios smulkmenos. Pasakojo, kaip jis girtavo linksmų mergaičių draugijoje, kaip jis atsisakė mokėti ir kaip jo bendrininkės namų priemonėmis padarė iš savo šykštaus svečio evnuchą.

Pasakojama buvo iki smulkmenų, iki pat kraujo pėdsakų, nusilpimo ir rodos, iki pat nukentėjusio mirties, dėl užkrėtimo kraujo.

‘O iš tikrųjų nieko panašaus nebuvo.
Nei linksmy mergaičių, nei nukentėjusio,
nei kraujo žymių, nei bendrai ko nors
panašaus.

Stačiai buvo piknikas Mickevičiaus slėny su išgėrimu ir užkandžiais malonioj viengungių draugijoj. Ten kilo mažas nesusipratimas su muštynėmis, tačiau be jokių lyties organų sužeidimo.“

Kita žurnalistų išgalvota istorija buvo apie Alovės kūdikį: „Ko pagaliau vertas pasakojimas apie nusmaugtą naujagimį rožančiumi Alytaus ap. Vyrui pasmaugęs jį todėl, kad jis jau dviejų savaitių būdamas sėdo. Tame ūkininkai įžiūrėjo velnio jėgos pasireiškimą ir nusmaugė kūdikį.

O juk tikrai, kaip patirta policijos įstaigose, visa tai grynas prasimanymas. Visiškai nieko panašaus nebuvo. Nebuvo nei tokio kūdikio ir jo nesmaugė ūkininkai. Tiesiog taip sau parašė todėl, kad dabar vasara ir jokių įvykių nėra. Prisilaikant principo „Nepatinka – neklausyk, bet meluoti netrukdyk!“

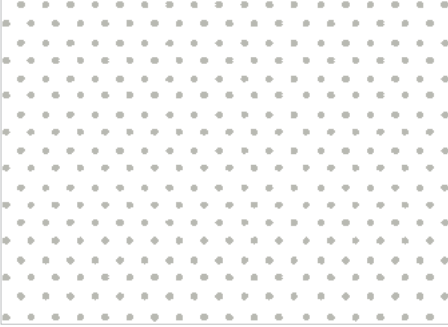
Ši iš piršto laužta skandalingoji laikraščio „Lietuvos žinios“intis tik porai dienų privilegijo daugiau skaitytoj. Tačiau reputaciją susigadino ilgam ir ne vienas pradejo kalbėti, kad tikrai neverta tikėti viskuo, ką rašo spauda. x

ATEITIES AUTOMOBILIAI. VANDENILIU VAROMI AUTOMOBILIAI. I DALIS

1

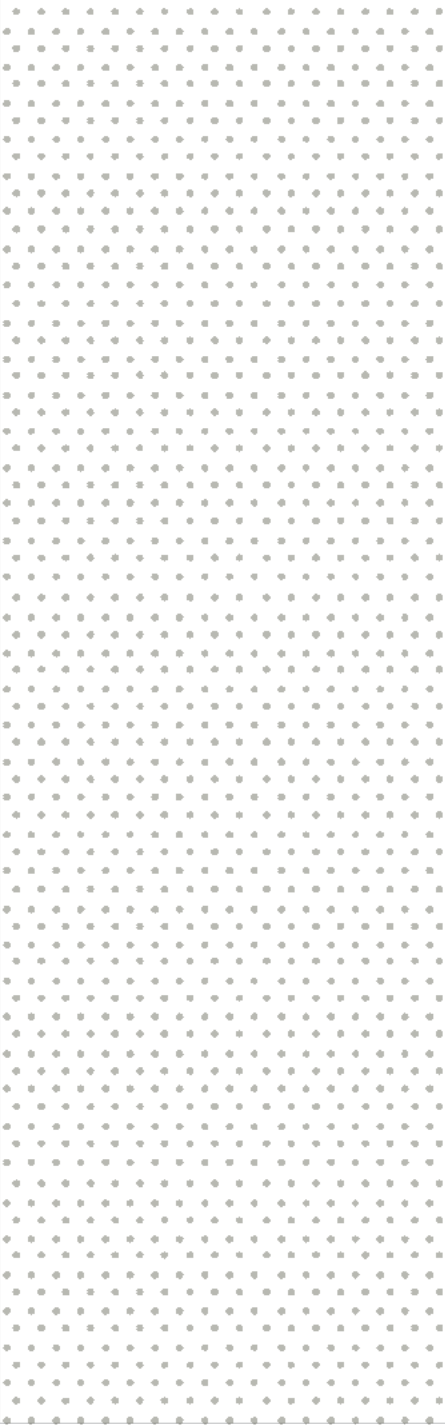
16

- 1. Naujas degalų žymėjimas.
- 2. Gamtinių ir vandenilio dujų mišiniu varomas miesto autobusas „Scania Citywide“ (Švedija).

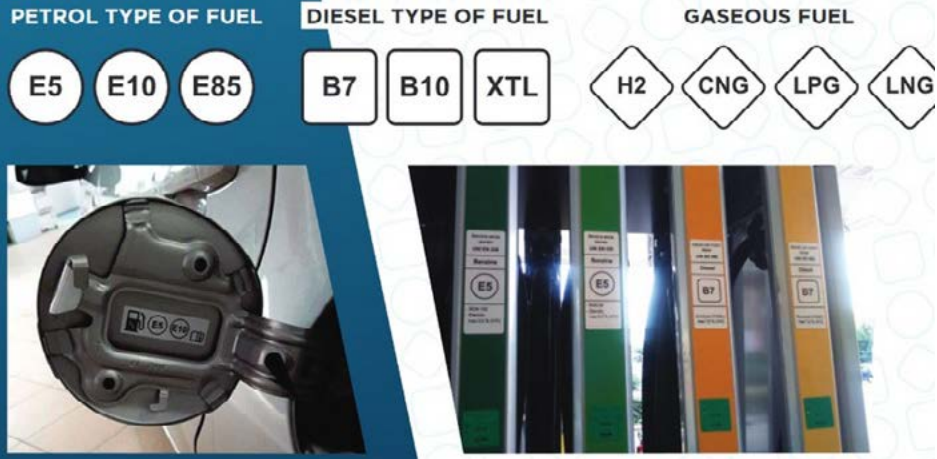
TEKSTAS: Jonas Rinkevičius

Autotransporto priemonės, varomos stūmoklinio benzininio arba dyzelinio vidaus degimo variklio, energetiniu požiūriu nėra tobulos. Geriausių masinės gamybos automobilių benzininių variklių pavyzdžių naudingumo koeficientas tesiekia 41 proc., o dyzelinių variklių – 45 proc. Taigi 59–55 proc. sudegusių degalų šilumos energijos prarandama dėl trinties variklio mechanizmuose, nevisiško degalų sudegimo, variklį aušinant, išmetama su deginiais.

Tobulinant variklio įvairių mechanizmų ir sistemų konstrukciją bei jų valdymą, parenkant geresnes eksploatacines medžiagas, mažėja degalų sąnaudos, išmetamųjų deginių tarša, didėja variklio lyginamoji galia, ilgėja eksploataavimo trukmė, tačiau jo naudingumo koeficientas iš esmės nesikeičia, o variklio konstrukcija tampa vis sudėtingesnė. Deja, automobilius, varomus tradiciniais naftos kilmės degalais, aplinkosaugos požiūriu vis sunkiau tobulinti. Oto varikliuose sudegus 1 kg benzino sunaudojama apie 14,7 kg [apie 12 m³ oro] ir apie 3 kg deguonies [O₂], o į aplinką išmetama nuodingų anglies monoksido [CO], azoto oksidų [NOx], anglies vandenilių [CnHm], sunkiųjų metalų [Pb, Hg, Cd, Mo ir kt.] ir kitų žalingų junginių. Sudegus dyzelinui dyzeliniuose varikliuose CO išmetama mažiau, tačiau daugiau išmetama NOx, CH, sieros dioksido [SO₂], kietųjų suodžių mikrodalelių. Taigi be teršalų skystais tradiciniais degalais maitinami varikliai sunaudoja daug deguonies, kurį pagamina žalieji mūsų draugai medžiai bei kiti žalieji augalai. Teršalai neigiamai veikia žmonių sveikatą, gyvūniją ir augaliją. Išmetamųjų deginių taršai sumažinti Oto variklių išmetimo sistemoje įrengiami katalizatoriai, o dyzelinių variklių – suodžių gaudytuvai bei terminiai deginių neutralizatoriai. Katalizatorius yra cheminė medžiaga, paspartinanti cheminę reakciją. Katalizatoriaus darbas panašus į gyvūnų organizme esančių fermentų [biokatalizatorių] darbą. Automobiliuose įrengti cheminės reakcijos aktyvkliai yra aliuminio oksidas [Al₂O₃] ir taurieji metalai [paladis, platina, rodis ir kt.]. Biokatalizatoriai, padedantys suvirškinti maistą, yra skrandžio sultys, o nuodingas medžiagas neutralizuojantys fermentai gaminami kasoje, kepenyse, inkstuose. Skirtingiems kenksmingiems junginiams neutralizuoti turi būti kitas katalizatorius. Pagal veikimo principą automobilių katalizatoriai gali būti: oksidaciniai dviejų

2

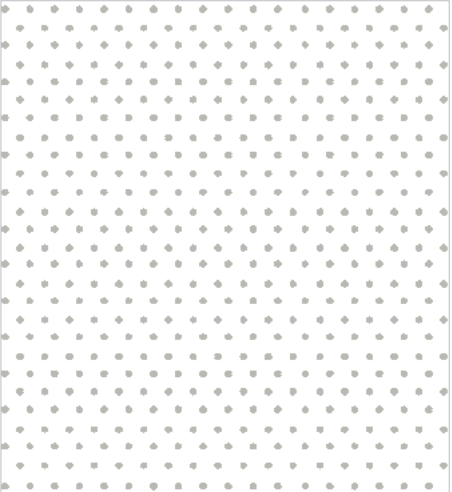

komponentų, kurie sumažina CO ir CH kiekius, redukciniai vienkomponenčiai, kurie sumažina NOx kieki, ir mišrūs trijų komponentų, kurie sumažina visų trijų minėtų teršalų kieki.

Kad katalizatorius normaliai veiktų, reikalinga šiluma, kurią tiekia išmetami deginiai. Optimali temperatūra yra 300–400 °C. Šioje temperatūroje sunaikinama [paverčiama nenuodingais junginiais] maždaug 90 proc. kenksmingų junginių. Prie katalizatoriaus esantis lambda zondas [jutiklis], priklausomai nuo deginių sudėties (deguonies kiekio), teikia elektroniniam blokui signalą ir degusis mišinys pariebinamas arba paliesinamas. Tačiau per aukšta temperatūra suardo katalizatorių, o per žema sumažina jo veiksmingumą. Deja, katalizatoriai yra brangūs, jie veikia ribotą laiką. Nors tyrimais nustatyta, kad jie veikia [nors ir neefektyviai] ir nuvažius 200 tūkst. km, Europos Sąjungos šalyse katalizatorius rekomenduojama keisti nuvažius 100 tūkst. km.

Dyzelinių variklių deginių šalinimo sistemoje įrengiami suodžių filtrai. Dažniausiai naudojami kietųjų dalelių filtrai DPF (Diesel Particulate Filter), kurie [esant pasyviajai ir aktyviajai regeneracijai] valosi nuo suodžių savame, pasiekus optimalią deginių temperatūrą, o filtrų tarnavimo laikas siekia 100–150 tūkst. km.

Anksčiau jau buvo minėta, kad išmetamųjų teršalų, ypač azoto junginių, kiekį galima sumažinti įrengus deginių recirkuliacijos sistemą, kai išmetami deginiai pakartotinai nukreipiami į cilindrų, arba panaudojus specialius reagentus [pavyzdžiui, karbamido tirpalą]. Tačiau visa tai reikalauja papildomų lėšų, variklio konstrukcija ir eksploatacija tampa vis sudėtingesnė. Labai gero laukiamo efekto nėra dar ir todėl, kad dėvintis varikliui, nors jis ir gerai prižiūrimas, tarša didėja. »

Gamtinių ir vandenilio dujų mišiniu varomas turistinis autobusas „Scania Irizar“ (Švedija).

Specialistų nuomone, iš esmės baigiamos išsemti tradicinio stūmoklinio vidaus degimo variklio techninės galimybės, todėl ribotos pasaulio naftos atsargos bei globalinės ekologinės problemos automobilių gamintojus vis dažniau verčia galvoti, kaip vidaus degimo variklį pakeisti tobulesniu energijos ir jėgos šaltiniu, kuris galėtų ne tik konkuruoti su vidaus degimo varikliu, bet ir turėtų akivaizdų ekonominį bei ekologinį pranašumą, didesnį naudingumo koeficientą.

Tai reikia neatidėliotinai daryti dar ir todėl, kad deginant naftos kilmės mineralinius ir dujinius degalus, kurių sudėtyje yra anglies elementų, būtinai išsiskiria anglies dioksidas (CO₂), kuris, nors ir nėra tiesioginis aplinkos teršėjas, smarkiai didina aplinkos temperatūrą. Mat žemės atmosferoje, kurią per milijonus metų sukūrė žalieji augalai, suardyta ilgą laiką vyravusi dujų (deguonies – 20,95 proc., azoto – 78 proc., anglies dioksido ir kitų dujų – 1,05 proc.) bei temperatūros pusiausvyrą. Anglies dioksidas ir kai kurios kitos orą teršiančios dujos telkiasi apatiniuose atmosferos sluoksniuose. Panašiai kaip šiltnamio plėvelė, stiklas, jie gerai praleidžia saulės spindulius, tačiau sulaiko atmosferoje nuo Žemės paviršiaus sklindančią šilumą. Dėl to pakyla oro temperatūra, keičiasi klimatas (tai pastebima ir Lietuvoje). Šis reiškinys vadinamas šiltnamio efektu. Meteorologų stebėjimo duomenimis, per pastaruosius 100 metų vidutinė metinė oro temperatūra jau pakilo 0,5 °C. Prognozuojama, kad, jei anglies dioksido koncentracija ore ir toliau taip sparčiai didės, po 60–70 metų vidutinė oro temperatūra šiaurės pusrutulyje gali pakilti 3–4 °C. Tuomet pradėtų tirpti ledynai ir užtvindytų didelę sausumos dalį.

Kad dar labiau neblogėtų jau pažeista ekologinė pusiausvyrą, o ateityje ją būtų galima ir atkurti, perteklinį anglies dioksidą būtina neutralizuoti. Šiltnamio efektą galime sumažinti sodindami medžius, išmintingai naudodami ir tvarkydami mūsų miškų išteklius, į gamybą diegdami aplinkos neteršiančius energijos šaltinius bei gamybos technologijas. Tobulai funkcionuojančioje aplinkoje miškai ir pavieniai augalai per lapus, spyglius fotosintezės būdu sunaudoja CO₂, o jo vietoje išskiria (pagamina) deguonį (O₂). Dabar dėl didelio atmosferos teršėjų kiekio to padaryti jie tiesiog nepajėgia.

Kitas automobilių teršalų mažinimo būdas bei kryptis – naudoti alternatyvius degalus (biodegalus, vandenilį) bei kurti netradicines elektros energijos jėgaines.

Ekologinė situacija dabar šiek tiek švelninama autotransporto priemonėse panaudojus gamtines dujas bei dujų ir vandenilio mišinį. Lietuvoje šių degalų panaudojimo pavyzdžiu galėtų būti viešasis transportas. Šiuo metu gamtines dujas naudoja nemažai šalies autobusų parko. Jau keletas metų pagal bendradarbiavimo sutartį su koncernu „Scania“ Lietuvoje bandomi miesto („Scania Citywide“) ir turistiniai („Scania Irizar“) autobusai maitinami dujomis, prisodrintomis iki 10 proc. ir 20 proc. vandenilio. Koncerno „Scania“ partneriai yra UAB „Scania Lietuva“, Vilniaus Gedimino technikos universitetas (VGTU) ir bendrovė „SG dujos“. Panašūs bandymai vykdomi ir kitose šalyse.

Vienas iš būdų atitolinti iškastinių energijos šaltinių (žaliavų) pabaigą

bei mažinti aplinkos taršą žalingais išmetamųjų deginių junginiais – naftos kilmės degalus pakeisti biologinės kilmės energijos šaltiniu – biodegalais. Biodegalų žaliava gaminama iš maistinių augalų sėklų, šakniavaisių, augalų stiebų. Oto varikliams biodegalų žaliava – etilo spiritas (C₂H₅OH), gaminamas iš augalų, turinčių daug krakmolo, cukraus (rugių, kviečių, kvietrugių, bulvių, cukrinių runkelių, kukurūzų, vynuogių, obuolių, cukranendrių, medienos, kitų augalų). Dyzeliniais varikliams biodegalų žaliava – sėklų aliejus, gaunamas iš aliejinių augalų sėklų (vasarinių ir žieminių rapsų, saulėgrąžų, kanapių sėklų ir linų sėmenų, taip pat sojų pupelių, kitų aliejinių augalų sėklų). Įvairiose šalyse, atsižvelgiant į jų geografinę padėtį bei klimato sąlygas, biodegalų žaliavos yra skirtingos. Pavyzdžiui, JAV pagrindinė žaliava etilo spiritui gaminti yra kukurūzai, Brazilijoje – cukranendrės, Europos šalyse – kvietrugiai. Pagrindinė žaliava aliejui gaminti JAV yra saulėgrąžos, o Europos šalyse – rapsai.

Lietuvoje tinkamiausi augalai etilo spiritui gaminti yra rugiai, kviečiai, kvietrugiai, bulvės, cukriniai runkeliai, mediena ir jos atliekos, o aliejui – rapsai, linų sėmenys, saulėgrąžos.

Kad iš etilo spirito būtų pagaminti kokybiški biodegalai, jis yra dehidratizuojamas (pašalinamas vanduo) ir denatūruojamas (įmaišoma benzino). Toks etilo spiritas turi ne mažesnę kaip 99,95 proc. koncentraciją ir vadinamas bioetanoliu arba etanoliu [DDE]. Kad iš augalinio aliejaus būtų galima pagaminti kokybiškus biodegalus (biodyzeliną),

Biodegalai, kaip nuolat atsinaujinantis energijos šaltinis, yra efektyvus būdas orui, gruntiniams vandenims švarinti, o kartu ir žmonių sveikatai gerinti.

augalinis aliejus yra valomas (rafinuojamas), į jo sudėtį įmaišoma specialių cheminių medžiagų, mineralinio dyzelino. Tokie biodegalai yra vadinami metilo esteriu [ME], o mišinys su mineraliniais degalais – biodyzelinu. Jei metilo esteris pagamintas iš rapsų, jis yra vadinamas rapsų metilo esteriu (RME), o jei iš saulėgrąžų – saulėgrąžų metilo esteriu (SME).

Kad degalai tiktų tradiciniam masinės gamybos automobiliui ir neturėtų šalutinio poveikio (nekenktų varikliui), biodegalai tam tikru santykiu maišomi su mineraliniais degalais. Populiariausias santykis Oto varikliui – 10 proc. etanolio ir 90 proc. benzino. Taip pat naudojami degalų mišiniai santykiu 15:85 bei 85:15 (pavyzdžiui, JAV, Brazilijoje).

Kiekvienoje valstybėje garantuota biodegalų kokybė yra įteisinta valstybiniu standartu.

Atsižvelgiant į ES direktyvas ir standartų reikalavimus nuo 2018 metų lapkričio 1 dienos Lietuvoje įteisinti ir gaminami mineraliniai degalai su biodegalų priedais. Šie degalai žymimi taip: benzinas su raide E ir skaičiai 5 ar 10 (maksimalus etanolio kiekis procentais benzino tūrio vienete); dyzelinas su raide B ir skaičiai 7, 10, 20 ar 30 (maksimalus riebalų rūgščių metilo esterio kiekis procentais dyzelino tūrio vienete). Degalinėse šis benzinas žymimas indeksais E 5, E 10 (indeksas įrašytas apskritime), o dyzelinas – indeksais B 7, B 10, B 20 ir B 30 (indeksas įrašytas kvadratu). Šis standartas galioja ir dujiniais degalais, kurie būna: H₂ [Hydrogenium, Hydrogenium Gas], suskystintos propano-butano dujos LPG [Liquefied Petroleum Gas], suslėgtos

gamtinės dujos CNG [Cmpresed Natural Gas], suskystintos gamtinės dujos LNG [Liquefied Natural Gas]. Jų indeksas įrašytas rombe.

Biodyzelinas gali būti naudojamas grynas (100 proc.) arba sumaišytas su dyzelinu. Grynas biodyzelinas naudojamas, pavyzdžiui, Vokietijoje, Italijoje, Švedijoje. Biodyzelino ir dyzelino mišinys santykiu 5:95 ir 30:70 naudojamas Čekijoje ir Prancūzijoje.

Daugiausia etanolio naudojimo patirties turi JAV, Brazilija, Kanada, kurios jį gamina jau daugiau negu 20 metų, o biodyzelinas daugiausia gaminamas Europoje: Vokietijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Švedijoje, Austrijoje, Belgijoje. Šiose šalyse sudarytos palankios sąlygos biodegalų gamybai, nes valstybės subsidijuoja jų gamybą. Todėl biodegalai yra pigesni negu naftos kilmės mineraliniai degalai. Šių šalių automobilinei skatinami naudoti biodegalus, jiems netaikomi mokesčiai už aplinkos taršą. Biodegalai, kaip nuolat atsinaujinantis energijos šaltinis, yra efektyvus būdas orui, gruntiniams vandenims švarinti, o kartu ir žmonių sveikatai gerinti (sudeginus biodyzeliną CO₂ emisija yra mažesnė negu sudeginus tokį pat kiekį dyzelino). Be to, tai yra geras būdas spręsti žmonių socialines problemas, gerinti žmonių užimtumą ir mažinti nedarbą. Ypač tai yra aktualu Lietuvai, tuo labiau kad Lietuva naftą priversta importuoti.

Tačiau yra ir priešingų nuomonių. Sakoma, kad naudoti maistinius augalus biodegalams, kai milijonai žmonių susiduria su maisto nepriteklumi, badauja, neleistina prabanga. Ir su tuo tenka sutikti.

Idealus energijos šaltinis būsimoms sausumos transporto priemonėms yra vandenilis. „Degųji orą“ (taip anksčiau buvo vadinamas vandenilis) dar 1660 metais gavo prancūzų chemikas A. Boilis. Vėliau jo tėvynainis Antuanas Lavuazjė (Antoine Lavoisier, 1743–1794) pirmasis suskaidė vandenį [H₂O] ir gavo deguonį [O₂] ir vandenilį [H₂], kuris lotyniškai pavadintas hydrogenium – gimdantis vandenį. Žemės atmosferoje laisvo vandenilio yra nedaug (apie 1 proc.). Daugiau jo yra įvairiuose junginiuose ir labai daug vandenyje, kurio ištekliai beveik neišsemiami. Vandenilis sudaro nuo 70 iki 99 proc. Saulės ir kitų žvaigždžių masės. Saulėje ir kitose žvaigždėse vyksta nestabilaus vandenilio izotopo – tričio virtimo heliu branduolinės reakcijos. Jų metu išsiskiria milžiniška energija, šildanti Žemę ir kitas planetas. Tokioje reakcijoje iš vieno gramo vandenilio gaunama tiek energijos, kiek jos susidarytų sudegus dvidešimčiai tonų akmens anglių!

Unikalios vandenilio energetinės savybės mokslininkai pastebėjo seniai. Tačiau tik XX amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje šie tyrimai suintensyvėjo. Dar 1935 metais garsus vengrų kilmės fizikas E. Teleris (Edward Teller / Teller Ede, 1908–2003), Vašingtono universiteto profesorius, tyrinėdamas Saulėje vykstančius termobranduolinius procesus bei spindulių energijos kilmę, iškelia idėją tokią energiją sukurtuose įrenginiuose panaudoti Žemėje. Tai ir buvo padaryta, deja, kariniams tikslams. 1941 metais JAV Karinės žinybos kvietimu E. Teleris kartu su garsiu termobranduolinės energetikos fiziku R. Openheimeriu (Julius Robert Oppenheimer, 1904–1967) pradeda vykdyti slaptą Manhatano projektą – kurti masinio naikinimo ginklą atominę ir vandenilinę bombą. Baigiantis karui 1945 metais dvi atominės bombos buvo susprogdintos Japonijoje virš Hirosimos ir Nagasakio miestų, akimirksniu nusinešusios 200 tūkst. žmonių gyvybę.

Daug žmonių mirė nuo radiacijos sukeltos spindulinės ligos, kurios pasekmės jaučiamos ir dabar. Dar galingesnė – vandenilinė bomba Nevadoje (JAV) pirmą kartą išbandyta 1952 metais, o buvusioje Sovietų Sąjungoje, pagamintą pagal akademiko Andrejaus Sacharovo (1921–1989) projektą, 1961 metais. Laimei, vandenilinės bombos žudyti žmonėms nepanaudotos. Po karo susigriebta branduolinę energiją panaudoti ir taikiems tikslams. Nors pirmasis eksperimentinis branduolinis reaktorius JAV sukurtas dar 1942 metais (šio projekto autorius italų fizikas Enrico Fermi, 1901–1954), pirmoji eksperimentinė branduolinė [atominė] elektrinė taip pat paleista JAV 1951 metais, tačiau pirmoji komercinė atominė elektrinė pasaulyje, gaminanti ir tiekianti gyventojams elektrą, pradėjo veikti 1954 metais buvusioje Tarybų Sąjungoje (Obninske).

Po to prasidėjo atominių elektrinių statybų bumas visame pasaulyje. Galvota, kad taip bus išspręstas didelis elektros energijos vartojimo poreikis. Deja, paaiškėjo, kad neatsakingas elektrinės darbuotojų elgesys (avarija Ukrainos Černobylio atominėje elektrinėje) bei stichinė nelaimė (avarija Japonijos Fukušimos atominėje elektrinėje) ir liūdno jų pasekmės privertė keisti energetikos strategiją: nutarta nuo termobranduolinės energetikos pamažu pereiti prie „žaliosios“ energetikos. Vėl prisimintas vandenilis, jo unikalios energetinės savybės. Ieškoma būdų, kaip nekenkiant gamtai vandenilį būtų galima panaudoti įvairiose ūkinės veiklos srityse, iš jų ir automobiliuose. x

VELNIŠKA VIŠTIENA IŠ ŠRI LANKOS

TEKSTAS: Vytautas Radzevičius
NUOTRAUKA: Julius Kalinskas (15min.lt)

5 valgytojams reikės:

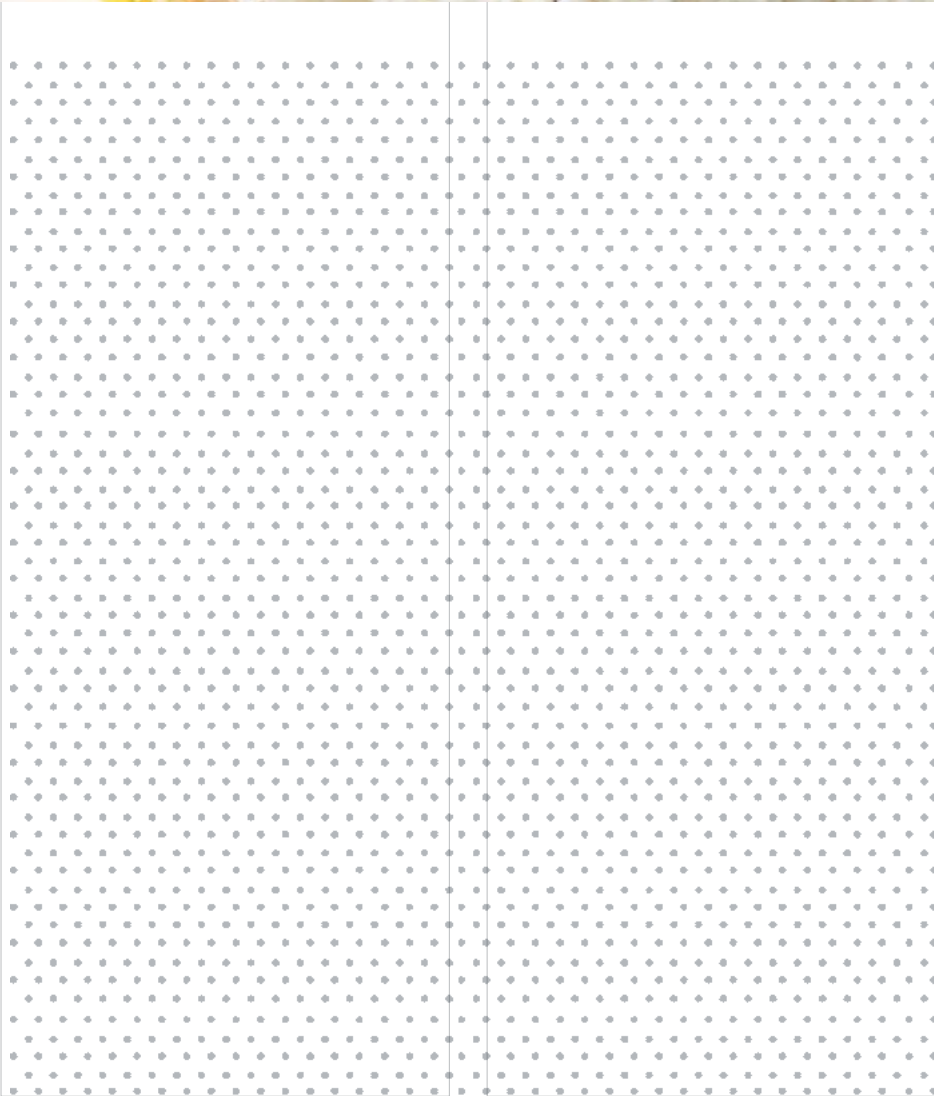
- 250 g vištienos filė
- 40 g kubeliais pjaustytų saldžiųjų paprikų
- 40 g riekelėmis pjaustytų svogūnų
- 1 šaukštelio smulkintų česnakų
- 40 g ketvirčiais supjaustytų pomidorų
- 30 g riekelėmis supjaustytų porų
- baltosios dalies
- 1 įstrižai supjaustytos aitriosios paprikos
- 2–4 šaukštų kokosų aliejaus
- 1 šaukštelio juodųjų pipirų žirnelių
- 1 šaukštelio smulkinto imbiero
- ½ šaukštelio ciberžolės miltelių
- ¼ šaukštelio cinamono miltelių
- druskos pagal skonį.

Kaip gaminti

- Vištieną supjaustykite nedideliais gabalėliais, sumaišykite su ciberžole, druska bei patroškinkite apie 5 minutes ant šaukšto aliejaus nedideliame puode.
- Keptuvėje įkaitinkite aliejaus, apkepkite svogūnus su cinamonu iki rudumo.
- Sudėkite į keptuvę imbierą, česnakus, juoduosius pipirus, vištieną ir gerai išmaišykite.
- Sudėkite porus, aitriąją papriką, pomidorus, saldžiąsias paprikas ir patroškinkite ant mažos kaitros pamaišydami apie 5 minutes.
- Patiekite su virtais ryžiais.

Jeigu bijote aštrumo – dėkite mažiau aitriųjų paprikų ir juodųjų pipirų. Beje, Šri Lankoje šis patiekalas valgomas be įrankių, pirštais dedant žiupsnelius į burną.

Gero apetito! x

SVEIKINAME

Sveikiname jubiliatu!

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių (Alytaus apskr.) 1-oji rinktinė

BIRUTĖ GILER – 85 m.
JONAS PALECKAS – 70 m.

Vytauto Didžiojo šaulių (Kauno apskr.) 2-oji rinktinė

ARŪNAS PETRAS POVILAS PALIULIS – 70 m.
ALGIMANTAS RAGELIS – 70 m.
MINVYDAS MIKALAUSKAS – 60 m.

Vakarų (jūros) šaulių (Klaipėdos apskr.) 3-oji rinktinė

GINTAUTAS BABENSKAS – 50 m.
RAMŪNAS JOKUBAITIS – 45 m.
NERIJUS NIKA – 40 m.
LEONAS STONKUS – 65 m.
ROBERTAS LAUGALYS – 35 m.
VITALIJA RINDEIKIENĖ – 40 m.
ZIGMAS RENTAUSKAS – 55 m.

Suvalkijos šaulių (Marijampolės apskr.) 4-oji rinktinė

RAIMONDAS LINGAITIS – 60 m.
ROMAS ŽEMAITIS – 55 m.
BENAS MOCKEVIČIUS – 25 m.

Alfonso Smetonos šaulių (Panevėžio apskr.) 5-oji rinktinė

ALGIMANTAS JURĖNAS – 75 m.

Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių (Šiaulių apskr.) 6-oji rinktinė

RAIMONDA GLEBAUSKIENĖ – 30 m.
ALINA KASPAROVA – 20 m.
KAROLINA PONELYTĖ – 20 m.
TOMAS BEINORAS – 35 m.
ARNAS KVAŠYS – 20 m.
MODESTAS KONTRIMAS – 25 m.
LUKAS PALUBINSKAS – 20 m.
ŽYDRŪNAS DIRGĖLA – 25 m.

LDK Kęstučio šaulių (Tauragės apskr.) 7-oji rinktinė

RVLADISLOVAS RYLA – 80 m.
ANTANAS KINIULIS – 65 m.
ARTURAS GAILIUS – 55 m.
JUDITA SADAUSKYTĖ – 30 m.

Žemaitijos šaulių (Telšių apskr.) 8-oji rinktinė

GENOVAITĖ AŠMONTIENĖ – 65 m.
ARŪNAS JURKUS – 50 m.
GEDAS UKRINAS – 35 m.

Plk. Prano Saladžiaus šaulių (Utenos apskr.) 9-oji rinktinė

ŠARŪNAS KUNICKAS – 55 m.
JUSTINA MANDRIJUSKAITĖ – 35 m.

Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-oji rinktinė

RIMANTAS KADŽYS – 85 m.
GIRDVYDAS DUOBLYS – 60 m.
JEVGENIJ KOMAROV – 60 m.
ARŪNAS VAŠATKEVIČIUS – 50 m.
GABRIELĖ BANAITYTĖ – 45 m.
MANTAS KELPŠAS – 45 m.
GINTAUTAS LIUTKEVIČIUS – 45 m.

UŽJAUČIAME

Šauliai neteko darbščios, draugiškos sesės – Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės vado pavaduotojos **DALIOS RAGausKIENĖS**.

Dalia Ragauskienė gimė 1967 metų gruodžio 26 dieną. Tarnystę Šaulių sąjungoje pradėjo 2011 metais.

Apdovanota 3-iojo laipsnio pasižymėjimo ženklu „Už nuopelnus Šaulių sąjungai“

Simboliška: Dalia iškeliavo Gedulo ir Vilties dieną, kai trispalves kėlėme su juodais kaspinais, bet giedodami „Tautinę giesmę“ širdis kėlėme dangun...

Ilsėkis ramybėje, brangi sese. Nuoširdžiai užjaučiame Dalios šeimą bei artimuosius ir liūdime kartu.

Lietuvos šaulių šeima

Mirus mylimam tėčiui, nuoširdžiai užjaučiame **JUOŽĄ RAŽANSKĄ**, Druskininkų Giedriaus Matulionio 103-iosios kuopos šaulį.

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės vadas ir šauliai

Nuoširdžią užuojautą reiškiamo 302-osios kuopos šaulei **AUŠRAI JUREVIČIŪTEI**, mirus mylimam tėveliui.

Vakarų (Jūros) šaulių 3-iosios rinktinės šauliai

18

VERTIKALIAI:

1. Populiariausias Turkijos kurortas.
3. Nojaus laivas.
4. Miestas Šiaurės Rytų Rusijoje, uostas prie Beringo jūros, Čiukčių autonominės apygardos sostinė.
6. Valstybė Centrinėje Europoje, kurios sostinė ilgai buvo svarbus muzikos naujovių centras.
7. Pusiasalis, geografinis-kultūrinis Artimųjų Rytų regionas.
8. Prieskoninė žolė, be kurios neįsivaizduojame šaltibarščių ar virtų bulvių.
10. Pailgas pyragaitis iš plikytos teslos su kremu viduje.
11. Legendinis Lietuvos operos solistas, bosas, tituluotas Lietuvos operos karaliumi (1937–2020).
12. Šykštus turčius, komiksų ir animacinių filmų herojus, vienas populiariausių kompanijos „The Walt Disney Company“ sukurtų veikėjų.
13. Smulkūs vandens lašeliai, ryte arba vakare atsirandantys ant lauke esančių objektų.
14. Pastatas, kur laikomi arkliai (dgs.).
15. Lietuvos uostamiestis. 16. Miestas Kalifornijos valstijoje, kur yra Aeronautikos ir kosminių skrydžių mokslinio tyrimo centras, Kalifornijos technologijos institutas (įkurtas 1891 metais) su „Jet Propulsion“ laboratorija, projektuojančia ir gaminančia NASA erdvėlaivius.
24. Bene žinomiausias žemaitiškas patiekalas.
25. J. Naujalis sukurta (apie 1921 metus) pjesė styginių kvartetui.
26. Medis, stiprybės simbolis.
27. Varpinių javų varpos, šerio pavidalo susmailėjusi viršūnė.
28. Kitoks versmės, šaltinio pavadinimas.
30. Tam tikra eile, tvarka sudėstytų daiktų visuma.
33. Vienintelės, iki šių laikų išlikusios driežų genties roplys (dauguma jų yra stambūs, iki kelių metrų ilgio siekiantys driežai).
35. Legendinės dainos „Kalėdų naktį tylią“ autorius.
41. Amerikiečių kilmės graikų sopranas, kuri buvo viena žymiausių ir įtakingiausių XX amžiaus operos dainininkių (1923–1977).
42. Legendinis monstras, paprastai vaizduojamas kaip didelė, bjauri, į žmogų panaši būtybė, valganti paprastus žmones, ypač kūdikius ir vaikus (nors Šrekas to nedarydavo).

KRYŽIAŽODIS „TRUMPIAUSIA NAKTIS“

45. Dujų mišinys, sudarantis Žemės atmosferą.
47. Augalas, žydintis tik kartą per savo gyvavimą (nors, padauginus iš jo gaminamos tekilos, gali „sužydėti“ ir žmogus).
50. XX amžiaus lietuvių dailės istorikas, muziejininkas, tapytojas, grafikas.
51. Senovės egiptiečių mitologijoje šventasis jautis, laikomas Memfio šventovėje ir garbinamas kaip jėgos ir vaisingumo dievybė.
57. Kitoks urvo pavadinimas.
60. Garsiausias airių ir vienas žinomiausių pasaulio dramaturgų, Nobelio premijos laureatas.
61. Ketvirtasis gamos garsas.

HORIZONTALIAI:

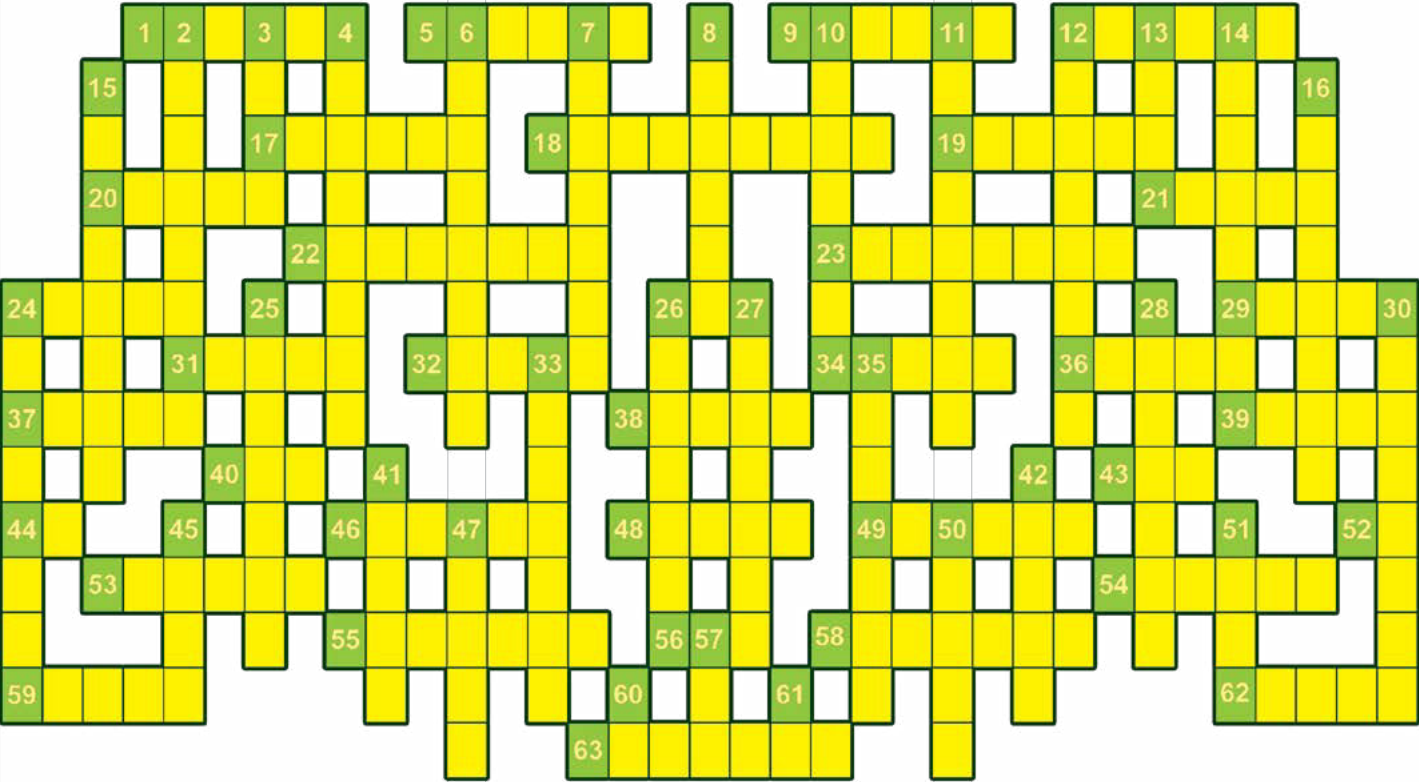
1. Metų laikas, kai naktys yra trumpiausios.
5. Šiaulių televizorių gamykloje gaminto televizoriaus pavadinimas.
9. Plėšrus naktinis paukštis.
12. Ketvirtoji pagal atstumą nuo Saulės ir septinta pagal dydį Saulės sistemos planeta.
17. Per LRT televiziją demonstruotas kriminalinis juodojo humoro belgų serialas.
18. Dekoratyvi, vienmetė alpinariumų gėlė.
19. Amerikiečių rašytojo Philipo K. Dicko mokslinės fantastikos romanas (apie tai, kaip psichinės galios panaudojamos įmonių šnipinėjime, o kriogeninės technologijos leidžia neseniai mirusiems žmonėms būti ilgoje žiemos miego būsenoje).
20. Ežio kailio „plaukas“.
21. Gyvenvietė, kaimas (Kaukaze ar Vidurio Azijoje).
22. Miestelis Vilkaviškio r., kuriame gimė (1975) lietuvių dainininkas (tenoras) Edgaras Montvydas.
23. Išmatuojamas pasiekimas (veiksmas, įvykis), objektas arba jų visuma, pranokstanti kitus tokio pat pobūdžio rezultatus.
24. Paskutinio poilsio vieta.
26. Ašočio, puodelio rankena.
29. Kitoks varinių pučiamųjų instrumentų pavadinimas.
31. Grūdinės kultūros, svarbiausi maistiniai augalai.
32. 29-oji JAV valstija, tapusi ja 1846 metų gruodžio 28 dieną (Jungtinių Amerikos Valstijų viduryje, tarp Misisipės ir Misūrio).

34. BIX lyderio pseudonimas.
36. Graikų mitologijoje – išminties, strategijos ir karo deivė, meno, amatų, mokslo globėja.
37. Lietuvoje veikianti valstybinio socialinio draudimo sistema.
38. Metų laikas, ateinantis po vasaros.
39. Vyriškosios lyties vaikas šeimoje.
40. Vienas iš keturių didžiųjų Jupiterio palydovų, pavadintų graikų mitologijos personažės, kuri buvo Dzeuso mylimoji, vardu.
43. Eiliuotas kūrinys, kuriame šlovinami žymūs asmenys, svarbūs istoriniai įvykiai, deklaruojami aukšti filosofiniai, etiniai, politiniai principai (būdinga patetika, retoriškumas).
44. Rusijos (SSSR) orlaivių markė, sukurta V. Iljušino konstruktorių biure.
46. Vienašmenis japoniškas kalavijas (dažnai Vakaruose šiuo terminu apibendrintai vadina visus japoniškus kalavijus).
48. Liaudiškas kelių ženklas „Draudžiama įvažiuoti visoms transporto priemonėms, išskyrus maršrutinį transportą“ pavadinimas.
49. Šunų kūno dalis, kuri gali perduoti jausmų spektrą nuo smalsumo iki baimės.
52. Egiptiečių mitologijoje – saulės dievas, vienas svarbiausių dievų, polifunkcionalus dievas, dievas kūrėjas.
53. Albanijos sostinė.
54. Šuo, visame pasaulyje garsaus animacinio serialo „Peanuts“ personažas.
55. Sibiro tautų žynys, burtininkas, tarpininkas tarp žmonių ir dvasių, kaip tikima, galintis paveikti tikrovę.
56. Pagalbos šaukiny.

58. V. Klovos opera apie lietuvių kovą su kryžiuočiais.
59. Miestelis Rokiškio rajone, 8 km į vakarus nuo Kamajų, įsikūręs unikaloje vietoje – 73 ha ploto saloje Dviragio ežere ir su aplinka susisiekiantys dviem tiltais.
62. Istorinis Londono centras, vienas didžiausių komercinių bei finansinių centrų pasaulyje.
63. Didelė stiklinė su ša arba be jos alui (ir ne tik jam) gerti. x

Atsakykite į kryžiažodžio klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki liepos 15 d. į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“ Lietuvos šaulių sąjunga Laisvės al. 34, 44240 Kaunas

KRYŽIAŽODŽIO ATSAKYMAI

Kryžiažodio „Vėl gegužio žiedai...“ atsakymai:

Vertikaliai:

1. Kuvalda.
2. Vagystė.
3. Kondoras.
4. Jorė.
5. „Nasrai“.
6. Nardai.
7. Ieva.
8. Kalnujai.
9. Paskata.
10. Sarmata.
16. Staltiesė.

17. Skomantas.
18. Pikardija.
19. Karibai.
21. Lodžija.
22. Svarainis.
23. Kraikas.
24. Moiva.
25. Alkas.
26. Nakviša.
30. „Birutė“.
32. Smūgis.
41. Tabakas.
42. Aukuras.

44. Rūdys.
45. Ernis.
47. Akras.
48. Indis.
50. Alkis.
52. Volga.
53. Pelė.
54. Lena.
55. Soda.
56. Pora.
57. Gala.
58. Aras.

Horizontaliai:

4. Jungėnai.
11. Gandras.
12. Ravelis.
13. „...Klastos“.
14. „Vairas“.
15. Butanas.
18. Pakėnaitė.
20. Aksakalas.
24. Mūša.
27. Kiras.
28. Audra.

29. Ataka.
31. Taisykla.
33. Rikis.
34. Rubikiai.
35. Namibija.
36. Alus.
37. Šakiai.
38. Kuosa.
39. Taiga.
40. Atnaša.
41. Tora.
43. Artelė.
46. Sparis.
49. SAAB.
51. Kava.
53. Paladinas.
56. Paradigma.
59. Lynas.
60. Sodeika.
61. Angaras.
62. Selva.
63. „Suns“. x

Sveikiname prizą, dėlionės „Lietuvos kariai“ laimėtoją Tomą Valančiūtę iš Tauragės.

SUDARĖ: Kastytis V. Stumbrys

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusiųjų burtų būdu gaus prizą - unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“ ir Šaulių sąjungos sieninį kalendorių. Sėkmės!

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

+
Užsiprenumeruok
„TRIMITĄ“ ir
paragink kitą!

2021 metais žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

Žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūčiai. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose ir internetu:

www.zurnaluprenumerata.lt
www.prenumeruok.lt

Prenumeratos kaina:

12 mėn. – 20 eurų
6 mėn. – 10 eurų
3 mėn. – 5 eurai